JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: igal teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13. Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l. Tarwitamata jäänud käsikirjad häwitatakse ära, kui neile tagassisaatmiseks markisid ei ole juure lisatud.

üksiku numbri hind 5 senti.
Tellimise hind alandatud.

Wastutaw toimetaja Willem Wessart. Wäljaandja „Järwa Kirjastus ühisus“.
Tellimise hind postiga: 1 aasta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70 ½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: üks millimeeter ühel weerul: tekstis 8 sent., kuulutuste lõpus 5 sent.

Nr. 49. Paides, laupäewal 29. aprillil 1933. a. 8. aastakäik.

Kas jälle töökabinett?

J. Tõnisson kujundab uut walitsust. – Esitas rühmadele uduse ja mittemidagiütlewa töökawa. – Nõuab waid erakordseid wolitusi.

Nagu juba eelmises numbris teatasime, on keskerakond enne Pätsi walitsuse kukutamist koondusasunikkudega niiöiisi kokku leppinud, et uue walitsuse moodustab J. Tõnisson. Juhtiw osa walitsuses minewat kesterakonna kätte, koondus saaks wastutajaks waid mõned kõrwalisemad kohad.

Nüüd on asutud selle kawa teostamisele, Kesknädalal pärast walitsuse kriisi esilekutsumist, astus J. Tõnisson läbirääkimistesse uue walitsuse kujundamise asjus. Ta esitas

rühmadele oma töökawa.

mille alusel ta tahab oma walitsuse luua. Nagu kuuleme kubisewat see kawa suurtest kõlawatest sõnadest, kuid konkreetset sisu tal ei olewat. Nii öeldakse kawas, et tulewat luua „üldine töömeeleolu, isetegewuse ja omaabi waimus“, terwendada poliitilist õhkkonda poliitilise koburahu kaudu, kaotada umbusaldusе õhkkond jne. Majandusalal lubatakse aktiiwset majandusepoliitikat, kuid millist, seda kawast ei nähta. Öeldakse waid, et ei tohtiwat üksikuid rahwakihte koormata. Kesterakond on seni etteheitnud, et linnarahwale olewat maksud peale pandud, mille abil maainimestele antawat preemiaid. Nähtawasti tahetakse nüüd see „üksikute rahwakihtide koormamine“ ära kaotada. Rahanduse alal lubatakse kitsendusi järk-järgult kaotada ja passiiw ning loowkapitali wahekord loomulikuks muuta. Mida see wiimane peab tähendama, on teadmata. Mõned arwawad, et see tähendawat krooni kursi kukutamist, teised ütlewad, et selle punkti all nõutawat rahwaerakonna äridele uusi laene riigikassast. Eksporti lubatakse kõigi abinõudega tõsta, kuid millistega, on jällegi üleüldse jäänud. Põllumeeste võlgade korraldamisest pole Tõnissoni kawas kuigi palju järele jäänud, lubatakse waid tootmisewõimelistele talude pikendada laene. Tootmisewõimelised talud ajawad praegu weel kuidagi läbi, raskustes on aga just need talud, kes oma laenukoorma tõttu praegustes oludes toota ei suuda. Nende päästmiseks ei kawatse rahwaerakonna juht nähtawasti midagi teha.

Kõige üllatawam Tõnissoni kawas on aga see, et tema kawatseb moodustada t ö ö k a b i n e t i, nagu seda oli senine K. Pätsi walitsus. Oma rahwuslikule töökabinetile nõuab J. Tõnisson selle juures suuremaid wolitusi. Seni räägiti Toompeal, et töökabineti aeg olewat mööda ja tulewat koalitsioonwalitsus luua. Nüüd on siis nähtawasti ka sellestki mõttest loobutud.

Rühmad arutasid kesknädala õhtul J. Tõnissoni töökawa. Kuna selle sisu oli äärmiselt selguseta, pole osatud selle kawa kohta mingit kindlamat seisukohta wõtta.

Koondus oma waadetest loobunud.

On üldiselt teada, et asunikkude koondluse tegelased on palju waewa seks näinud, et maal tekitada üldist rahulolematust. Seks organiseeriti otse ehk kaudselt igasugu liikumisi, päewi ja muid koosolekuid, kus esineti wäga kaugeleminewate nõudmistega walitsuse wastu.

Nüüd aga kuuleme, et asunikkude koondluse tegelased ise on walmis minema kesterakonna walitsusse ning seda isegi ilma kindla tõdtawata. Kesterakonna leht „Waba Maa“, kel ses suhtes peaks otsekohene informatsioon olema, kirjutab sellekohta neljapäewal järgmist:

„Kõige wõimalikumaks koalitsiooniks peetakse nüüd rahwuslikku kesterakonna ja põllumeeste erakonna asunikkude tiiwa loosmineku. — Kesterakonnas arwatakse nüüd, et asunikkudega olewat loostöö wõimalik, kuna nad oma agraarmaksimalismist (kõrgemeelsusest „K“ t) olewat loobunud.“

Sellest peab järeldama nähtawasti, et asunikkude koondluse tegelased taltsaks on muutunud ja kesterakonna sõiduwees sõnakuulelikult kaasa sõidawad. Koondluse liidrid wõiwad ju kõike seda teha, aga mis üthewad nende poolt lubaduste ja nõudmistega üles kihutatud hulgad? Neid peab küll rabama kõige kibedam pettumuse tunne.

Nagu kuuleme on sellel kesterakonna koosolekul, kus otsustati kriis teha olnud kõigest 3 töörerakondlast. Nii et rahwaerakondlased on seal olnud täies ülekaalus ja oma kriisitahte läbi wiinud. Et töörerakond niisuguse seisukorraga rahul pole seda näitab „Waba Maa“ eilse juhtkirja toon.

Leht kirjutab:

„— — misjuguse poliitika on senise ajemele panna ja kelle õlgadele jaab seda rajada?

Siin ei näi wäljawaated aga kuigi roosilised olewat. Need kesterakonna lehed, kes wiimasel ajal kriisi meeleolusid awaldanud, ojutawad eannem desorienteerumist kui ümberorienteerumist.“

Warjatud ähwardusega lõpeb kirjutis:

„Peaks aga nüüd selguma, et kesterakond oma sammu on kuupi astunud, et tal uuele poliitikale muud alust pole, kui sawaline lootus lehmakauplemisele, siis wõib tõusta küsimus juba kesterakonna kestmisest.“

Sama selget keelt kõneleb töörerakonna hommikulehe „Sõnumete“ neljapäewane juhtkiri. „Kriis raskel ajal!“

„K. Pätsi koalitsioonile pandi suuri lootusi sisekrahu hoidmises ja riigi ning rahwa majanduslikest raskustest üle aitamises. Loodetud pole asjatult: rahakurss on püsinud kindlana ja on kindlustatud ka edaspidiseks, laenuad rahwahulgad on ümber korraldanud oma elu uute olude kohaselt ning tasakaal on majanduselus tulemas tagasi.

Nüüd, kus ujalbuswalitsusel töö oli alles poolelt ja neil ees seisab äge sisepoliitiline wõitlus põhiseaduse muutmise pärast, on korraga osa koalitsioonist heaks arwanud sõjariistad maha panna, või teiste sõnadega öeldes plehku pistnud.

Meil on tulnud üle elada lugematul hulgal arwul walitsuse muudatusi. Kuid ühegi walitsuse kriisi wäljakutsumisel pole walitud nii karbetaw silmapilk, kui praegu. Näib, et rahwuslikul kesterak. ja ta koalastel tulewatel koalitsioonis on olnud selleks eripõhjusi.

Miks rahwuslik kesterakond olgaas karbetawat mängu, sellest ei kõnelda weel awalikult ja ametlikult, waid peetakse saadetulinast loosnema mitte midagi üleüldise kesterakonna wastu. Kuid ärgu arwatagu praegused kriisimehed, et nende salajased mõtted on wäljaspool teadmata.

Pankrotmeeste mäss on läimas üle maa. Ka linnas pigistab king nii mõndagi meest. Isiklikke hädasid hakata üldistama ja sellest tegema järeldusi on las meeletus, wõi kuritahtlikkus. Kui rahwuswaheline majanduslik olukord ja meie oma siseelu oleks tinginud mõnesuguseid ümberhindamisi, siis oleks wõinud see sündida hoopis teistsi, kui õli kallamisega tulle.

Walitsuse kriis praegusel silmapilgal oli kõige wähem loowitaw — pealegi kriis neil motiiwidel, mis rahwuslikku kesterakonna deklaratsioonis ette toodud. Kõik need on sarnased küsimused, mis oleks wõidud lahendada hea tahte juures lahkunud koalitsiooni raamides. Et see aga sündinud ei ole, siis peawad wastust kandma nii kriisi tegijad, kui ka need, kes krahhi ärahoidmiseks teinud järeleandmisi. On aga kriisi tõelikuks põhjuseks tahe meie majanduselule anda uut kuristiku wiimat suunda, siis ei saa rahwuslik kesterakond oma sammu küll millegagi õigustada.“

Neljapäewal kell 1 palus riigiwanema kandidaat J. Tõnisson oma juure kindral J. Sootsi. J. Tõnisson teatas kindral J. Sootsile, et tema soowib pinda sondeerida rühmade juures, kas on temal wäljawaateid walitsuse moodustamiseks. Palus teada kuidas suhtuwad põllumeheed tema põhilausetesse, mis eelmisel õhtul rühmale teatawaks tehtud.

J. Soots wastas, et esitatud põhilaused wõiwad olla läbirääkimise aluseks, kuid et riigiwanema kandidaadilt oodatakse täielikuma töökawa esitamist. Eriti oleks soowitaw, et uus walitsus wõtaks oma kawasse ka põhiseaduse muutmise läbiwiimise. Peale selle oleks tarwis üksikasjalikumalt teada J. Tõnissoni kawatsused majanduspoliitika alal.

Selle peale wastas J. Tõnisson, et temal on kawatsus luua töökabinett. Sel puhul ei ole tema arwates täielikku walitsemisprogrammi mitte waja. Kui esitada täielik tööprogramm, siis tuleks luua koalitsiooni walitsus. Selle kokkuseadmise arwas J. Tõnisson aga raske olewat.

Mis majanduspoliitikasse puutub, siis teatas J. Tõnisson, et tema tahab krooni hoida mitte praeguste abinõudega waid eriline aktiiwse majanduspoliitikaga. Lubas kokku seada majanduspoliitilised põhilaused ja need põllumeestele neljapäewa õhtuks teatawaks teha.

Kesterakond ähwardab lõhkeda?

Töörerakond pahane. Majaomanikud ärewil.

Wajatud ähwardusega lõpeb kirjutis:

„Peaks aga nüüd selguma, et kesterakond oma sammu on kuupi astunud, et tal uuele poliitikale muud alust pole, kui sawaline lootus lehmakauplemisele, siis wõib tõusta küsimus juba kesterakonna kestmisest.“

Sama selget keelt kõneleb töörerakonna hommikulehe „Sõnumete“ neljapäewane juhtkiri. „Kriis raskel ajal!“

„K. Pätsi koalitsioonile pandi suuri lootusi sisekrahu hoidmises ja riigi ning rahwa majanduslikest raskustest üle aitamises. Loodetud pole asjatult: rahakurss on püsinud kindlana ja on kindlustatud ka edaspidiseks, laenuad rahwahulgad on ümber korraldanud oma elu uute olude kohaselt ning tasakaal on majanduselus tulemas tagasi.

Nüüd, kus ujalbuswalitsusel töö oli alles poolelt ja neil ees seisab äge sisepoliitiline wõitlus põhiseaduse muutmise pärast, on korraga osa koalitsioonist heaks arwanud sõjariistad maha panna, wõi teiste sõnadega öeldes plehku pistnud.

Meil on tulnud üle elada lugematul hulgal arwul walitsuse muudatusi. Kuid ühegi walitsuse kriisi wäljakutsumisel pole walitud nii karbetaw silmapilk, kui praegu. Näib, et rahwuslikul kesterak. ja ta koalastel tulewatel koalitsioonis on olnud selleks eripõhjusi.

Miks rahwuslik kesterakond olgaas karbetawat mängu, sellest ei kõnelda weel awalikult ja ametlikult, waid peetakse saadetulinast loosnema mitte midagi üleüldise kesterakonna wastu. Kuid ärgu arwatagu praegused kriisimehed, et nende salajased mõtted on wäljaspool teadmata.

Pankrotmeeste mäss on läimas üle maa. Ka linnas pigistab king nii mõndagi meest. Isiklikke hädasid hakata üldistama ja sellest tegema järeldusi on las meeletus, wõi kuritahtlikkus. Kui rahwuswaheline majanduslik olukord ja meie oma siseelu oleks tinginud mõnesuguseid ümberhindamisi, siis oleks wõinud see sündida hoopis teistsi, kui õli kallamisega tulle.

Walitsuse kriis praegusel silmapilgal oli kõige wähem loowitaw — pealegi kriis neil motiiwidel, mis rahwuslikku kesterakonna deklaratsioonis ette toodud. Kõik need on sarnased küsimused, mis oleks wõidud lahendada hea tahte juures lahkunud koalitsiooni raamides. Et see aga sündinud ei ole, siis peawad wastust kandma nii kriisi tegijad, kui ka need, kes krahhi ärahoidmiseks teinud järeleandmisi. On aga kriisi tõelikuks põhjuseks tahe meie majanduselule anda uut kuristiku wiimat suunda, siis ei saa rahwuslik kesterakond oma sammu küll millegagi õigustada.“

Majaomanikud kesterakonnast lahku?

Majaomanike ringkondades on tõsisti meelepaha sünnitanud kriisi wäljakutsumine kesterakonna poolt läbipaistwa kroonikukutamise tähe all.

Edasi ei ole majaomanikud rahul, et mõne päewa pärast kokkuastuwa kesterakonna kongressi päewakorras ei ole ainustki majaomanike küsimust. Ometi on majaomanikud linnade kandwam kiht.

Neil põhjustel on tekkinud Tallinna majaomanike tegelaste keskel mõte kesterakonnast lahku liiia.

Kas rahwa petmine algamas?

Kui kesterakond oma ministrid teisipäewa õhtul järsku walitsusest ära kutsus ja kriisi tegi, siis lewis kohe kulutulena arwamine, et nüüd asutakse krooni kukutama. Oli teada, et kesterakond selles mõttes asunikkude koondluse tegelastega juba pikemat aega läbirääkimisi pidanud ning ka kokkuleppele jõudnud.

Kõigil oli selge, et kui nüüd on kriis saabunud, siis on see sündinud kroonikukutamise tähe all.

Kesknädala hommikul aga saatis kesterakond wälja ametliku informatsiooni, kus püüti selgeks teha, et kesterakonnal pole mõtteski kawatsust krooni kukutada.

Sel puhul peab küll küsima, kas nüüd hakatakse rahwast lausa petma, sest ilmne on, et siin ühte räägitakse ja teist kawatsetakse teha.

„Päewalehe“ kabjahoobid K. Pätsile.

„Päewalehel“ on keegi isand, keda siis lahti lastakse, kui kedagi waja läbi sõimata. Seekord on talle ülesandeks tehtud K. Pätsi kallal oma hammaste teratwust proowida. L. K., see ta on, kirjutab, et K. Pätsi walitsus polla mitte midagi teinud, ta ei kõlbawat kuhugi ja kesterakond ei olla temaga sugugi rahul.

Muidugi ei saa niisuguste meeste kallaletung K. Pätsi ja teiste walitsuse liigete heale nimele paha teha, seda ei wõeta tõsiselt. „Päewalehe“ pahameelest saame aga apris hästi aru: kui „Päewalehe“ ringidele lõhedased ärid pankrotti on läinud ehk pankrotti minemas on ja kui walitsus senistele kahjudele uusi miljoneid nende sisse matta ei taha, siis eks ole see ränk surmapatt walitsuse poolt?

Kriisimeeleolusid pealinnas.

Pealinna rahwale tuli seekordne walitsusekriis üsna ootamata. Esimesi teateid saadi juurelt osalt alles kolmapäewa hommikul, kui osaline walitsusekriis juba käes oli. Kõik küsisid imestusega, mis see nüüd tähendab. Warsti oldi ka põhjustes teadlikud — kesterakond nõuab uut rahanduspoliitikat.

Miks kesterakond kriisiga tuli wälja enne oma „suurkongressi“, mis kuulutuste järele peab pühapäewal tulema kokku, selle üle arutati poliitiliste inimeste keskel elawalt mõtteid. Toodi selles asjas ette mitmesuguseid seletusi. Üheks kindlaks põhjuseks peeti asjaolu, et wõilitsentside jagamine pidi tulema walitsuses kesknädalal päewakorrale ja seepärast oli waja juba teisipäewal kriisi teha, et mitte lasta juhtuda nii, kus mõni kesterakonnale ligidalseisew äri litsentsist wõiks jäädа ilma. Teiste poolt arwati kiire kriisi põhjust seiswat selles, et kesterakonna mõned juhid on wiimaste erafirmade pankrottidega sattunud raskustesse ja tarwis on ka neid „saneerida“. Kuuldawasti olewat praeguse majandusministri kawa järgi pidanud toimuma ühe pankrottiläinud ettewõttega seotud panga saneerimine selliisel kombel, et aktsionääridel oleks tulnud suurem osa oma kapitalidest maha kirjutada. See oleks rahwaerakonna tuusasid walusasti puudutanud. Nii peetigi tarwilikuks selline „hädaohtlik“ minister kiiresti kõrwaldada.

Kas aga kesterakonnas eneses jääb weel liim sulamata, kui nüüd sellised isiklikud huwid on pandud riigiasjade otsustamisel mängu. Tolle kohta näib andwat juba kinnakese wastuse töörerakonna hommikulehe toon, kus praegust kriisi nimetatakse hädaohtlikuks wõtteks ja tehakse ränki etteheiteid kesterakonnale selle pärast.

„Meie ei ole sakste sabarakud.“

Maainimesed on kindlad isamaalased.

Meie hiljutine kirjutus, kus waatlesime mõnede Tartu professorite wäljendusi Eesti rahwa wäljasuremisest ja poolehoiust Hitlerile, on elawat wastukaja leidnud lugejaskonnas. Toimetusele on tulnud sel puhul mitmed kirjad. Kahjuks ei luba ruum kõiki neid awaldada. Meil on hea meel kinnitada, et neis kirjades kajastub wastu kindel isamaaline meel ja ehtne talupojalik truudus oma maa wastu. Üks maanoor näiteks kirjutab Tartumaalt:

„Kui ajakirjanduse läbistas sõnum, kus ühe osa kodanike kõnemees professor ülistas hitlerlust, soowitades, et kui tuleb walida, siis kindlasti Hitler. Lühike ja selge wastus sarnasele mehele on — s a k s t e j a b a r a k k!

Meil eestlasil on tahet wõita praegust majanduslist wõistlust, on usku eneste wõidusse ning oleme selleks walmis ohwerdama, mis meile kõigest kallim.“

Noored ei lase end eksitusse wiia selle hitlerluse propaganda poolt ka kõlawa wabadusõõjalase nime läbi. Sama kiri jatkab:

„Sellepärast maanoored“, astume kõik ühinenult üle maa wastu neile poliitilistele wabadusõõjalastele, kes eneste kõnemeeste kaudu külwawad rahwasse umbusaldust ja waenulikkust Eesti wastu. Meie ei ole sakste sabarakud, meie oleme Eesti pojad ja tütred, kel rind tulwil armastust kodumaa wastu.“

Niisugune on maanoorte wastus katsele landeswehri ja hitlerlust salakaubana Eestisse sokutada.

Nehatu mõis tükeldatakse tulewal aastal?

Linnaäärsed ehituskrundid põllisele rendile.

Tallinna majanduskomisjoni koosolekul kesknädala õhtul otsustati Õismäe raba tükeldada asunduskruntideks. Krundi suurus oleks 1—3 hektaari.

Nehatu mõis, mille tükeldamise küsimus juba mõnda aastat päewakorral, otsustati tänawuseks aastaks weel senisele rentnikule kasutada jätta. Nii wõiks arwata, et mõis tuleb tükeldamisele tulewal aastal. Sitsikülas ja mujal linna äärtes luges komisjon otstarbekohaseks ehituskrundid anda põllisele rendile. Rentnikud ka ise on sellega päri.

Praetud siil — mustlaste piduroog.

Ka krokodilli liha kõlbab süüa.

Igal maal on omad kombed. Igal maal on ka oma erilised lemmiktoidud, millede maitsewusest aru saawad waid kohalikud elanikud. Waewalt keegi meist peaks isuäratawaks praetud konnakintse ja tigude küpsist. Aga ometi Prantsusmaal on need road suures aus. Enne ilmasõda weeti isegi Saksamaalt sinna suurel hulgal konni.

Suurlinna luksusrestoranides pakutakse maiasmokkadele kõige walitumaid toite. Seal wõib kalli raha eest süüa india linnupesi, wene karusinki, aafrika palmiüdi, austraalia kängurulihа, jaapani krüsanteemide salatit ja suhkrustatud prantsuse kannikesi.

Hiinat külastanud eurooplased kiidawad sealset kõõki, kuigi alul igas eurooplases wastikust äratab eriline hais, mis omane kõigile hiina toitudele. Ent hiljem harjutakse sellega, süüakse ju Euroopas haisewat juustu, mis tegelikult on waid mädanenud piim. Hiinlaste lemmikroogade hulka kuuluwad niinimetatud „mädamunad“, s. o. munad, mis kaua seistes mullas on tarretunud. Siis süüakse seal weel haikala oime ja õlis praetud siidiusse.

Mustlastel on kõigis mais piduroaks küpsetatud siil. Pulmades, matustel ja warrudel on see parimaks maiuspalaks. Meis siili liha isu ei ärata, sama wähe kui maipõrnikate supp wõi wihmausside puder, itaalia talupoegade tawalikud toidud. Marokkolased sõõwad rohutirtse küll küpsetatult, küll kuiwatatult. Nad isegi jahwatawad putukatest jahu ja walmistawad sellest leiba.

Egiptuses hinnatakse wäga krokodilli praadi, mis olewat sama õrn kui wasikaliha, ainult weidi lõhnalt meelde tuletades kala. Mexikos süüakse alligaatori küpsist ja sisaliku praadi, Lõuna-Aafrikas piisab ühest jaanalinnu munast terwe päewa toiduks. Seal kröbistawad pärismaalased kuiwatatud sipelgaid samal innul kui wenelased päewalille seemneid.

Eskimod lepiwad hädaga tooreſt walaskala raswast, puukoorest ja samblast küpsetatud leiwaga.

Wargad wiina ja „sakusmendiga“.

Sissemurd Jõelehtme wiinapoodi.

Öösl wastu neljapäewa murdsid wargad sisse Jõelehtmes (Harjumaal) Jägala tarwitajateühisuse harukauplusse, kus asub ühtlasi ka riigiwiinapood.

Waraste saagiks langes 22 wäiksemat pudelit ja 1 suur wiinapudel, kolm suuremat pudelit ja 15 wäiksemat pudelit piiritust, peale selle wõeti kaasa paberosse, worsti ja leiba — „sakusmendiks“. Arwatakse, et wargaid wõis olla paar meest. Pudelid ja muu kraam wiidi wälja wististi korwiga. Kaupmehe J õ g i kahju tõuseb umbes 150 krooni peale.

Wargad olid poodi pääsenud keldri kaudu, keldrisse aga mindi wundamendis leiduwa augu kaudu. Keldrist wiib luuk poodi. Luuk oli küll kindlustatud soolaämmi ja hobuseroudade kastiga, kuid need olid lungi ülestõukamisega kõrwaldatud ja nii osawalt, et isegi hobuseraud ei sünnitanud kolinat. Kaupmees elutseb samas majas, kuid pole öösel kuulnud midagi.

Tallinnast sõitis kriminaal-ametnik juurdlust toimetama. Warastele loodetakse jälgile saada, et oletatawasti pole nad mitte kaugelt pärit.

Wõimalik, et nad peawad esialgu kuskil kõrwalises paigas „praasdnikku“, sest saak oli küllalt awatlew.

Dollari langus senini 10 protsenti.

Juba mõnda päewa on nüüd dollari kurss jäänud püsima madalamale tasemele. Senine langus on dollaril ümmarguselt 10 protsenti sellest ajast, kui ta kulla alusel lahkus.

Mis Tshehhoslowakkias arwatakse rahawäärtuse langemisest.

Tshehhoslowakkia rahwuspanga nõukogus oli hiljuti arutusel maa majanduslik olukord ja muuhulgas wäljendati seal ka seisukoht rahaüksuse ümberhindamise küsimuses, mis järgmiselt kõlab:

Meie senises rahaüksuses ei saa endastmõistetawalt tulla mingit muudatust. Tshehhoslowakkia püüab ka edaspidi aidata majandust teiste abinõudega, millest tähtsamad krediidi odawamaks tegemine, hindade alandamine, kokkuhoid riigi- ja omawalitsuse kuludes jne. Oleme weendunud, et rahanduslikud wahelesegamised ei lahenda kriisi, waid pikendawad weel seda.

Tallinnas noteeriti dollari müügikurss neljapäewal 3,50 krooniga.

Murdwargus Riisipere ühiskaupluses.

Kolmapäewa hommikul awastati Riisipere ETK harukauplises murdwargus. Waras oli kaupluse wälisukselе puurinud augud sisse ja siis seespoolt raudkangi ukselt kõrwaldanud. Sisemise ukse oli ta näpitsa abil awanud.

Kauplusest oli ära wiidud riidekraami ja paberosse ambes 150 krooni wäärtuses. Raha kauplise kassas öösel polnud.

Tallinnast sõitis kriminaalametnik kohale asja juurdlema.

„Lapuameeste“ koosolek Wiljandis.

Põllumeestekogude saadikutele ei antud sõna. — Linnameeste soojad terwitused. — Eesti riiki sõimati popsiriigiks. — Uue erakonna jaoks nuruti koosolekul raha.

Teatawasti organiseeritakse juba mõnda aega põllumeeste hulgas lahkhelilisi liikumisi. Selle liikumise rünnakrühma moodustawa Karksi lapuameelsed tegelased ja neid toetawad siidilt teatawad linna ringkonnad, kes kõigest hingest tahaks löhkuda ühest maarahwa peret. Seni on mõned mürgelkoosolekud peetud Walga- ja Pärnumaal. Sellel liikumisel ei ole aga kuigi sooduft pinda. Eriti raskeks pähkliks on olnud Wiljandimaa, kus ainult üksikutes nurkades wäikesed ringid tunnewad kaasa lapuameestele. Mõni aeg tagasi otsustasid lapuajuhid oma pealöögi walitsusele anda Wiljandis. Selleks otsustati korraldada seal Lõuna-Eesti põllumeeste päew. Juba paar nädalat käis energiline koosoleku ettewalmistamise töö. Linnaerakondade lehed kirjutasid pikki artikleid eelseiswast koosolekust. Lapuamehed ise uhkustasid, et olla wälja saadetud kutseid umbes 200 põllumeestekogule ja 600 koonduse osakonnale Lõuna-Eestis. Koosoleku päewaks oli määratud 25. aprill, mil loodeti määratu suurte rahwahulkade kokkuwoolamist Wiljandisse.

Koraldajaid tabas aga pettumus.

Suure registreerimise peale saadi kokku waid 172 isikut ja neistki olid paljud tulnud ainult uudishimust aetuna. Enamik põllumeeste kogusid jäi tulemata.

Kosoleku eel selgus, et

kutsed olid saadetud wäljawalitutele,

kellest oletati, et need on lapuameelsed tegelased. Need põllumeestekogud, kus arwati olewat lapuale kardetawad tegelased, olid jäetud kutsetest ilma. Koosolekule olid sellepärast ilmunud waid üksikud põllumeestekogude saadikud. Eriti wähe oli neid Wiljandimaalt. Ja neilgi wähestel, kes kohale ilmunud, oli äärmiselt raske kitsast wärawast läbi pääseda. Nähtawasti peeti neid nii kardetawaks, et ei juletud neile koosolekule pääset wälja anda. Samal ajal lasti aga wäga lahkel käel koosolekule kaikamehi ja

linna äritegelasi.

Puiatu põllumeestekogu oli saatnud oma esindaja koosolekule, kes ette näitas wastawa wolituse. Teda aga ei tahetud koosolekule lasta põhjendusega, et Puiatu põllumeestekogule ei olla üldse kutset saadetud, mispärast Puiatu kogul ei olla õigus oma esindajat saata. Samal põhjusel ei lastud sisse ka Wiljandi walla ja Köpu põllumeeste saadikut.

„Põllumeeste-päewa“ awas Karksi lapuamees Kiwisäkk, kes pikas ja wesises kõneluses katsus natuke oma hammast ka walitsuse ja majandusministri kallal. Ta ütles, et meie riigil olla wiisiks panna ministeeriumide etteotsa mitte asjatundjaid, näiteks olnud majandusministriks hiljuti loomatohter. Kiwisäkk kurdab, et töö enam ei toida — peab hakkama poliitikat tegema.

Enne juhatuse walimist palub sõna Wastemõisa põllumeeste kogu esitaja Julius Kool ja nõuab, et koosoleku korraldajad seletaks, mis koosolek see õieti on ja kellele on kutsed saadetud. Hulk põllumeestekogusid on jäetud ilma kutseteta ja neid, kes ilmunud, ei lasta sisse. Sellessamas mõttes wõtawad sõna ka mõned teised kohal wiibiwad põllumeeste kogude tegelased, kuid neid ei lasta rääkida. Koosoleku awaja ei wõta küsimust üldse klaarimisele. Asja lubatakse pärast seletada, mis aga tegemata jääb. Küsitakse,

milleks on wahet tehtud

kutsete saatmisel? Kuid sellelegi küsimusele ei järgne wastust ja juhataja asub suure müra saatel juhatuse walimisele. Juhatusse saawad: Kiwisäkk — Karksist, Gross — Laatrest, Ehrmann — Orajõelt, Eller — Läänemaalt, Alekand — Palamusselt ja Wiljandimaa tööerakonna lehe tegelane Hans Reiner. Sekretäideks lüüakse Kirs — Helmest, Sirkel — Abjast, H. Bruus — Lainselt ja asunik Sander — Kabalast. Waewalt lõpeb see toiming, kui kostawad uuesti küsimused, milleks Wiljandimaa põllumeeste kogude saadikud on jäetud ukse taha? Tõuseb trampimine ja müra. Karjutakse läbisegi ja juhataja teeb pingutusi, et kõratsewat massi pisutki taltsutada. Teatatakse, et wäljawiskamise küsimus antakse mandaatkomisjoni kätte selgitada.

Terwituseks wõtab esimesena sõna keegi Meremäe walla mees ja algab oma könet suure paatosega: „Austatud Sakalamaa mehed“. (Wahelehüüe: „Kellele te könelete, siin on ainult walklased ja junlased“.) Mees jääb suuril silmil wahtima ja

könehoog on läinud.

Üksteise järele ruttawad könetooli terwitajad, kuid terwituste asemel kõlab könetoolist waid

põllumeeste tegelaste mustamist.

Riigikogu liige koonduslane Loorents paneb peale õige kõwad noodid ja seletab kätega wehkides, et kogu Wirumaa olla walmis sekka lööma, kui aga karksimehed annawad käsu. Koosolijate näod tõmbuwad muigele, kui könetooli ruttab Wiljandi nahakaupmees Kiwistik, kes ütleb, et temal olla õigus lapuamehi terwitada Wiljandi linna kaupmeeskonna nimel.

„Me kjaupmehed tjunneme riimu...“

hüüskab Kiwistik oma wenemurdelise eestikeelega. Saalist kuuldub hüüdeid: „Õppige enne Eesti keel ära ja siis tulge terwitama.“ Suur osa lapuamehi aga tunneb tõepoolest „riimu“, plaksutab waimustatult, et linnahärrad lubatwad lahkelt nendega kaasa lüüa. Teine wägew terwitaja — Andresson Suislepist prahwatab:

„Eesti on ainult popsiriik.“

Saalist kostawad kohe wihased hüüded. Korrawalwuridki lähewad rahutuks ja koosoleku juhataja märkab, et asi on halb. Et seisukorda päästa, sõnab ta: „Meil on ikkagi riik, aga mitte popsiriik.“ See wahejuhtumine on aga terwitaja nii ära kohutanud, et terwituse lõpuosa murutub kõigile arusaamatuks.

Loetakse ette terwitustelegrammid. Teiste hulgas terwitawad ka riigikogu liikmed koonduslased Laur ja Fuks.

Nüüd järgneb päewakorras majanduskriis ja selle lahendamine. Mingit kindlat referaati wõi ettekannet aga siin ei ole ette nähtud, waid igamees wõib rääkida, mis ta heaks arwab. Seda juhust ruttawadki kasutama mitmed lapuamehed. Räägitakse ilma mingisuguse korrata edasi-tagasi, korrutatakse samu mõtteid ja antakse mõista, et peaküsimus on see,

millest könelda ei wõi.

Materdatakse põllumeeste tegelasi walitsuses ja selleks wõtab Walga tohtrihärra Gross appi koguni wastawad waled. Nii seletab ta, et meie riigi eelarwed olla kuni wiimase ajani järjekindlalt tõusnud.

Nii pea kui könetooli asub Wastemõisa põllumeestekogu esitaja, taluperemees Julius Kool, algab trampimine ja karjumine. Lapuamehed on nähtawalt arwamisel, et nüüd räägib wiimati augu pähe ja katkuwad kõneleja sõnawõtmist mürgeldamisega takistada. Wastemõisa põllumeeste esitaja näitab omas kõnes, et asi ei ole igalpool kaugeltki nii kui seda Karksi lapuamehed armastawad kujutada. Wastemõisa wallas on ainult 1—2 talu wõlgadesse sattunud ja sedagi mitte majanduskriisi tõttu. Kõneleja leiab, et

see kongress ei ole wõimeline

majanduskriisi lahendamiseks. Kohe läheb saalis lahti põrgumüra, karjutakse läbisegi. Julius Kool tahab edasi rääkida, kuid juhataja paneb hääletusele sõna ärawõtmise küsimuse. Sõna wõetaksegi talumehelt ära. Nii ei lastud siis põllumeeste kogude tegelastel oma seisukohti üldse ette tuua ja koosolek omandas selle tõttu äärmiselt sihiliku ilme.

Wahepeal on mandaatkomisjon sorinud läbi wolitused ja leidnud, et Puiatu põllumeeste kogu poolt wälja antud wolitusel on allkirjad tõestatud kontroll-ühisuse pitseriga. (Juhatuse esimees on ühtlasi ka kontrollühisuse liige.) Selle on mandaatkomisjon tunnistanud surmasüüks ja otsustanud mandaadi tühistada, sest koosoleku korraldajatel on aga kange tahe põllumeeste kogude esitajate suud sulgeda.

Koosolek jatkub ametlikes meeleolus. Trambitakse, plaksutatakse ja karjutakse läbisegi. Lubaduse on annud könelda riigikogu liige Loorents, kuid selgub, et ta on läinud juba puhwetisse. Ka järgmine kõneleja on läinud sinnasamasse oma keelt karastama. Naerukihina saatel läheb könetooli Walga tohter Gross, kes tungib ägedalt kallale põllumeeste rühmale. Küsitakse, et kas Gross ise ka on põllumees. Järgneb wastus: „Ei ole“. Kõlab üldine naer, kui Gross edasi seletab, et tema on Walgamaa juhatuse esimees, kuid ilma põlluta.

Köpu põllumeeste saadik August Hammer rõhutab, et käesolewast koosolekust wõtawad osa mitmesuguste ilmawaadetega isikud, kellest paljud põllumeestele lausa waenulikud. Sellepärast ei ole loomulik, et siin tahetakse arutada põllumeeste erakonna sisemisi asju. Siinsed otsused ei saa olla erakonnale siduwad. Põllumeeste kogud ei tunnista neid otsuseid ja on tulnud koosolekule seda deklarerima.

Õhk läheb päris palawaks,

kui Walga Gross nõuab uue erakonna asutamist. Ägedalt tungitakse kallale põllumeeste lehtedele. Sõna wõtab Wiljandimaa põllumeeste esituse juhatuse liige F. Kool. Ta leiab, et on asjata nii suurt müra teha ja kurjustada põllumeeste lehtede üle. Need on seni truult põllumeeste ühise erakonna teenistuses olnud. Süüdistajad ise ei ole talitanud erapoletult. Nii on põllumeeste päewa kutsed saadetud lüll linnameeste lehtedele, kus nad ka ilmusid, kuid põllumeeste lehed, näiteks Wiljandi „Oma Maa“, on kutsest ilma jäetud. Samuti on talitatud ka põllumeeste kogudega. Ka neile ei ole Wiljandimaal kutseid saadetud, wäljaarwatud mõned üksikud, kellest loodeti, et nad on lapuameelsed.

Samuti nõuab sõna ka Puiatu põllumeestekogu esitaja, seletades, et kui kongressi juhataja lasti omal ajal

runnapassiga riigiwanema juurde,

siis kontrollühisuse pitseriga warustatud wolitusega peab saama sõna ometi ka karksimeeste koosolekul. Koosoleku juhataja satub sellest nõudmisest segadusse ja lubab sõnaküsijal rääkida isiklikes asjus. Kõneleja naeletab kinni, et **Puiatu põllumeestekogu on kongressilt wälja wisatud**, samuti mitmed teised kogud. Protestiks niisugusele talituswiisile, kus kunstlikult tahetakse enamust luua, on jätnud enamik põllumeestekogusid esitajad saatmata. Suure lärmi saatel kargab nüüd üles üks Walgamaa lapuamees, kes nõuab, et kõnelejalt sõna ära wõetaks, sest see wõib nende asja weel lõpuks ära segada. Kõneleja hüüab: „Mis teie siis kardate, kui teil on õigus. Minu suu wõite te ju siin sulgeda, aga meid on palju. Meie oleme seni kannatlikult waikinud, aga kui meie kord rääkima hakkame, siis kõneleme ka kõwasti.“ Juhataja wõtabki sõna ära.

Hulk aega sagitakse jälle uue erakonna asutamise ja põllumeeste üleriiklise kongressi kokkukutsumise kallal. Wiljandimaa põllumeeste esituse juhatuse liige F. Kool rõhutab korduwates sõnawõtmistes, et niisuguste talitamistega ja kongressitamistega lõhutakse ühine põllumeeste pere. Sellest oleks kasu ainult põllumeeste waenlastel — linnaerakondadel, kelle lehed ongi juba tõstnud rõõmukisa. Kroonikursi küsimust ei tohiks teha erakonna küsimuseks, sest on ju teada, et selles suhtes on põllumeeste peres waated lahkuminewad ja milleks siis taguda siia kiilu.

Hoolimata põllumeestekogude esitajate seletustest, et päew ei wõi teha otsuseid erakonna asjus, leiawad lapuamehed, et olla tarwis walida komisjon, kes hakkab uut põhikirja klappima ja üleriiklise kongressi kokkukutsumise eeltöid tegema. Sellekohasesse toimkonda walitakse: Kurwits, Ott ja Kurg Wiljandimaalt, Ehrmann, Kiwisäkk ja Luukas Pärnumaalt, Gross, Uibo ja Kirs Walgamaalt, Alekand, Riimes ja Laanberg Tartumaalt, Kääparin ja Allik Wõrumaalt, Loosalu ja Nirk Harjumaalt, Süslich, Bach ja Suurkiwi Järwamaalt, Loorents, Leps ja Tolmann Wirumaalt, Toop ja Krull Saaremaalt, Liiwik Petserimaalt ja Mutso ning Maaker Läänemaalt.

Asi läheb mõnusalt weidraks,

kui könetooli asub Karksi lapuamees Paju ja seletab, et Ameerika president Rooseveltil olewat hakanud teostama Kiwisäki majanduse programmi ja sellepärast tulla läkitada

Rooseveltile üks wahwa telegramm.

Suure hallo ja enamusega wõetakseki wastu sellekohane otsus. Ajalehemeeste silmad särawad ja pliiatsid libisewad kiirelt üle paberi, sellisest asjast saab ju lõbusaid ridu.

Kohe järgnewad

teised sõrtsud ja kärgatused.

Keegi lapuamees teeb ettepaneku ka riigiwanemale saata terwitustelegramm, mitte sellepärast, et teda pooldatakse, kuid ta olla ikka walitsuse juht. Küll mangub mees, kuid riigiwanemale terwitustelegrammi saatmine saab poolt waid 6 häält ja wastu 14. Kaunis libedalt otsustatakse terwitustelegrammi saatmine endisele riigiwanemale K. Einbundile.

Siis äkki taipawad lapuamehed, et nad on sattunud kõrisesse, millest raske wälja rabeleda. Kohe sähwatab uus ettepanek, et kõik telegrammide saatmised tühistada. Üks ettepaneku toetaja seletab, et tema pooldab seda ka, sest kohe selle järele kui Rooseveltile otsustatud saata terwitustelegramm, läinud wastaste näod särama. See olla kõige kindlamaks tunnuseks, et asjad on päris halwad. Kõigi telegrammide tühistamine otsustataksegi wäikese arwu häältega. Koosolekuruumis kuuldub lõbusat naeru.

Juba waremalt anti teada, et uue erakonna kantseleikuludeks olla tarwis raha. Nüüd korratakse seda soowi uuesti ettewaatlikult.

Järgneb resolutsioonide ettelugemine. See on monotoonne toiming, mis wältab ligi pool tundi. Kuuldawasti on

resolutsioonid Tallinnas walmis treitud,

nad on trükitud masinal tihedas kirjas. Resolutsioonid olid paiguti õige segased ja weniwa sisuga. Näiteks peab seda tähendama põhiseaduse muutmise kohta wastuwõetud resolutsioonide suhtes. Teistest resolutsioonidest wõis nii palju aru saada, et Karksi lapuamehed pooldawad mingi uue erakonna asutamist.

Seadus, mis keelab kroonikukutamisest rääkimise — mõisteti hukka. Resolutsioonide kohta enam sõna ei antud, kuigi mõned koosolijad seda ägedalt nõudsid. Nii wõetigi resolutsioonid ühes summas wastu.

Järgnes lõpus weel rääkimisi siia-sinna. Lõpetamiseks wõttis sõna Kiwisäkk. Ta keerutas wäikese jutukese sellest, et igal halwal asjal olla ka omad head küljed. Ilmasõja heaks küljeks olnud see, et Eesti saanud iseseiswaks. Keegi ei teadwat, millised head küljed on laputamisel. (Wahelhüüd: „Kiwisäkk saab riigikokku“.) Sellega oligi

läbi see suur „mürts“.

Koosoleku ruum jäi juba keskpäewal üsna hõredaks. Igawad sõnawõtmised ei huwitanud koosolijaid ja ka pealtwaatajaid, kuna sõnawõtmised lapuameeste poolt olid pealegi äärmiselt sihilikud. Koosoleku lõpetamise ajal on saalis weel üsna wähe osawõtjaid. Need walguwad pikka laiali. Koosoleku korraldajate nägudelt ei peegeldu sugugi wõidurõõmu, waid näod on üsna mossis ja pilwes, kuna „suurmürtsu“ tagajärjed olid üsna tillukesed.

Salmi-Jaak

VÕLAD

Köster Prits Woolik oli täna täis. Üsna aupaklikult. Tuul löigutas köitrisaksa ühelt tänawa serwalt teise. Mis ta täna oli teinud wõi kus läinud ja olnud — püha Maarja seda teab! Aga kerge päew see ei olnud tal tõesti.

Trepiastmeid näpuga ükshaawal üle lugedes hiiwas Woolik enese korteriukse taha. Nohises ja wuhises, kuni kehakas ja pekiküllane õrnem pool awas sisseläigutoha.

„Oite mul nartsiss wäljas!“ oli esimene terwitus abieluseltsiliselt. „No kus sa, kurjawaimu sulane, oma lari jälle täis oled laskmud!“

„E—ega ei ole tä—äis...“ lällas lugupeetud köster Woolik. „A—ametikohuste täitmiselt tu—tulen au—pa—pagligult jah...

„Luiska seda oma logudusele, aga kra tule mulle sõlme nina otsa keerama. Aga nüüd — ruttu riidest lahti ja marss sängi... Lakekaussi..“ oli wihast õhetawa Liselotte põlglik hõigatus, mis häiriwalt köstri kuulmenahka wõnguttas.

„A—a—asjata raksud, a—armas Li—lo—se—lolitte... Lähen praegugi weel a—ametikohuste täitmisele au—pa—pagliküll jah...“

Liselotte pani käed puusa, wahtis kangemat, seekord küll pehmemat poolt põlastawalt üle õla.

„Oi sa mu woolikuotsukene küll, wõi tema muudkui läheb weel ametikohuste täitmisele! Peheh, notsukene! Sa ei oska ju enam issameietki lasi lugeda. Kuhu sa siis tahad weel keksida?“

Prits Woolik näitas naisukesele kurjali näppu. „Ära tee pattu, na—naisuke... Mina ei oska issameiet lugedal Kas sa kuule! Õh—õh—äh—äh—a—ah...“ Ja Pritsukene naeris, kui kuuliprits. Tal oli üsna meeldiw tenor, aga käesolewal hetkel tuletas ta naer küll meelde teatud habemiku looma teatud häälitsust. Kõwasti naeris köster Liselotte kahtluse üle. Issameiet — pähäh... elupõline koster... õh—õh—äh—äh—oh—oh—ah—ahah — naera nii et waps wappub... Silmis pisarad.

„Wot ma—matusele lähen, ku—kulla Loselitekene jah... p—puusärki lähen panema wana ko—kooliwenda Mart Mürakat aupaklikult jah wot sedasi...“

Tüli tüliks, aga asi lõppes tõepoolest sedasi, et Prits Woolik ajas omale pikakuue selga, wõttis lauluraamatu kaenlasse ja läks wana kooliwenda Mart Mügarat puusärki panema. See oli olnud kadunud kooliwenna üks wiimastest soowidest, mida ei saa jätta täitmata. Siin ei aita Liselotte tarkus ja kurjus ka midagi. Surnu soow on püha. Ja äkki ei saa ennast paugupealt kaineks teha ka kõige suurem kurjus ja silmakirjateener. Olgu siis juba weidi puskari pluht man, ega mass seda ikka märka. Küllap wana Prits Woolik enese kenasti läbi weab. Wana kala, kes nii kergesti ei lähe horgi otsa. Weidi kõikuw kõnnak — no see annab nagu autõõrsust juurdegi sel kurwal ja pühalikul tuumil. Eks kurbus ja walu wõi wäänata Woolikugi jalad nõrgaks. Hõredad juuksesalgud liibiti pumatiga kollaselt helgitsewa pealae külge, punasele ninalaternale riputati puudrituhka otsa, wurrurootsud riisuti kokku ja aeti jalule, lõug harjati sakusmendist puhtaks, üks prilliklaas, mis oli eksinud ninasõõrme alla, painutati jälle silma eite. Wiinalehkla lahjendati suus piparmündi kompudega. Ja wana köster wõis minna ameiikohuste täitmisele.

Nägu ülimorn, silmad haledusest niisked — nii astus Prits Woolik leinamajja. Tervitas waikides kogu peret ja leinajaskonda. Wõttis siis tähku istet, et mitte wastu seina prantsatada, sest silme ees löi nagu korraks kirjuks, puusärk pärjakuhja keskel kerkis nagu korraks lae alla... Asi on ikka üsna schwach — mõtiskles Woolik endamisi. Naisel naiuke õigust kah. Kui wiimaks...

Eih! Prits Woolik ajab enese jälle sirgu ja asub warsti asjale pihta. Ja kõik läks kõige paremini, Prits pidas nii sügaw-haleda järelhüüde, et kogu ümbruskond walas pisaraid ja nuuksus südamlikult. Köster tuletas meelde Mügara nooruspäewi, tuletas meelde, kunas nad selsis koolipoistena käisid tammikus linnupest otsimas, kudas nad parajasti laskusid puu otsast alla munalasuga, kui äkki üks kuri mees hakkas laduma neile istmikule walusaid sirakaid... Palju muidki kauneid mälestusi tuli Woolikul keelele. Ei ole ammu Woolik rääkinud nii ilusat juttu, nii südamlikku könet. Eided kuulasid ja õhkasid, siin-seal nuusati pahinal nina. Jeesus — kui ilusti see kõik läheb, rõõvustas Woolik salaja. Mitte tuhlagi ei märka nad, et mu nospel on kõwasti wiltu.

Juba jõuabki Woolik oma kurwa toiminguga lõpule, juba loeb haledusest wõdisewal häälel issameiet.

„Tulgu meile sinu riik... Sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal...“ Mis see Liselotte, rumal hani, kahtlustas, et ei oska lugeda enam issameietki. See ju läheb mehaaniliselt. Nüüd on üldse kogu elu mehhaniseerunud. Tehnika imed. Aeroplaanid. Telefonid. Saxofonid. Wiliofoonid. Telepaatiad, ja kurat teab mis kõik...

„Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew...“ loeb köster suure hädusega ja hääl üha hardamaks muutub liigutusest. Siin-seal waljed nuutsatusi, ninanuuskeid, nutupuhanguid, märgi silmi. Ei, ei — selle hõõrume weel Liselottele nina alla, ärgu hüpaku näkku elupõlisele köstrile. Issameiet peaks ikka nagu oskama, eks ole ju! Meie igapäewast leiba... ei, wabandage, seda ma juba ütlesin — mõtleb Woolik, aga nüüd edasi... edasi... egas see issameie weel otsas ole. Amen ei kõlba siin weel kudagi mitte. Woolik lööb silmad lakke... Nagu peaks sealt järge nägema. Nagu noaga on issameie katki lõigatud! Eks olegi juhtunud see kole lugu, mida Liselotte kartis... Äkki Woolik ei oska palwet lõpetada. Loeb endamisi otsast peale. „Meie igapäewast leiba...“ ja kaugemale mitte üks nõks. Oh püha taltske — kudas siis sedasi saab! Kütu higi kerkis Wooliku laubale! Köster pühi silmi, sinuleerib nuttu, et waadake, haledus nõõrib kurgu kinni, mitte ei saa enam edasi rääkida... Natuke aega ju wõib sedawiisi aega wenitada, aga kui ka siis meelde ei tulei Lips durch — hirmutseb Woolik. Kus ikka blamaash! Podoshdii — kas ma siis tõesti nii purjus olen — arutleb. Kus ma siis käisin? Nojah, enne istusime selle wa Käkipuuga „Mandria“ tagatoas. Mis seal oli — karaff, silmud, kuus õlut, kaks fidruusoodat... Waata kui täpselt meeles. Siis tuurasime edasi — restoran „Aafrikasse“. Numbris istusime. Käkipuu oli, Widrik Seerum oli, Elli oli... ja kesse weel oli, ah wa lihanik Koib... Neli karaffi, soojad suupisted, kas konjak..? jah konjak oli ka... Korw õlut oli jah ka... oh sa mait, siis on ikka tugewasti kaanitud kah... Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew — ja mis siis weel? Tugewasti kaanitud ka — pole imestada midagi, õigustab end Woolik.

Puusärgi ümber walitseb kummaline waikus. Köster pühib aeg-ajalt silmi, maigutab mokki, wahib lakke ja põrandale, tammub jalalt jalale, jõugab wahel siit ja sealt. Mõni köhatab kõwasti, nagu tahaks märgutada, et no lõpetames ära wõi? Jaan Tursk, see wäike küürakas punahabe, see kisitab silmi ja huuled tutsuwad salakawalalt. See mait, wist märkab midagi... Woolik näeb Turja kroonilist lõusta ja satub weel suuremasse ummikusse. Häbi lugu! Naised ümber õhkawad ajawiiteks. Aga kaua sa õhkad. Juba pistetakse päid kokku. Juba käib ümberringi salasõsin. Köster arwab kuulwat pikkelikku naerugi. Piinlik situatsioon. Liselotte, sul oli õigus! Nüüd karistatakse mind nõlukaotusega! Wooliku näis, nagu oleks wana Mügara tarretamud huuledki korraks muutanud. Oi, häbikest! Woolik katsub lugeda tagurpidi issameiet, ehk tuleb. Näe imet — tagurpidi loeb ilusti issameie maha, aga edaspidi — jälle igapäewase leiwa juures pigis... Mitte paigast. Woolik arutab uuesti — kus me siis weel käisime? „Aafrikast“ kõbisime ju „Kuldhärja“ kabinetti. Jah, seal läks ikka päris korralik laristamine lahti. Kui selgesti kõik silme ees! Tõsi, seal ma ju pisut ofsendasin kah. Laual oli pudelipatarei, kalamarjagi oli kah. Nojaa, wot kuriloom, meie jäime ju seal wõlga kah... Wõlgu jah... Wõlga... Ja äkki läbistas aju pimedat kolgast walgusejuga: „ja anna andeks meile meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele...“ Päästetud! Nii see käib.

Ring rõõmuwärin hääles luges köster palwet edasi „Ja anna andeks meile meie wõlad...“ ja need teised sõnad. Must Munamägi weeres hingelt. Ei, Liselottekene, ärgu ikka tulgu wanale elupõlisele köstrile näkku hüppama. Kas see mõni tilgakene meest maha lööb.

Kogu leinamaja ohkas kergendatult. Ka teistelgi weeres nagu midagi hingelt. „Wõlad päästsid mu seekord hädast,“ arutas Prits Woolik. „Peaks nad mulle nüüd ka andeks anduma. Siis oleks kõik korras.“

Waadake, milleks wahel ka wõlad wõiwad tarwilikud olla.

Soome saab Saksas tollisoodustuse munadele?

Soome ühistegelise wäljaweoäri „Wario“ direktor Pitkaniemi jõudis neil päewil tagasi Saksamaalt, kus ta pidas läbirääkimisi tollisoodustuse soamiseks munadele. Saksa wiimaste tollikõrgenduste järele on Soome munaeksport sattunud suurtesse raskustesse ja seetõttu on mõistetaw, et püüdakse ekspordi pääsmiseks astuda samme. Nagu nüüd kuulda, olewa ka läbirääkimised sakslastega annud tulemusi ja soomlastele antawat soodustusi munade sissewoolu Saksamaale.

Kui need teated peaks wastama tõele, siis oleks meie wälispolitika juhtidel küll tarwis ka samme astuda, et meie wäljawedu mitte praegusesse wõimatusse seisukorda püsima ei jääks. Hariliku enamsoodustuse lepingu põhjal peaksime ka meie saama samad soodustused, mis Soomelegi antakse, kuid waewalt on oodata Saksamaa poolt järeleandmist kõigile riikidele. Küllap ehk leitakse mõni muu tee enamsoodustusest möödaminekuks, nagu see wõikontingentidega osalt juba oli, kus Soome sai Taani arwel suurema kontingendi. Sellised olusuhted kohustawad meid eriti tähelepanelikud olema.

Leedu wõi leidis turu Palestiinas.

Kaunas, 26. aprillil. Möödunud aastal on Leedust wõid wälja weetud 9.280.914 liti eest. Sellest wõijt on läinud 51 protsenti Saksamaale, 40 protsenti Inglismaale, 5¼ protsenti Belgiasse, 2 protsenti Prantsusmaale. Uus turg Leedu wõile on leitud Palestiinas.

Rahwaerakonna walitsus walmis.

Ametlik teadaanne:
Seniste läbirääkimiste järele selgub täna õhtuks lõpulikult, kas riigikogu esimehel läheb korda kujundada walitsust wõi mitte. Esimesel korral wõib walitsuse ametisse kutsumine sündida juba laupäewal, wastasel korral loobub esimees walitsuse loomise katsest ja pöörab teise isiku poole, kes wõtaks ülesande oma peale.

Reede hommikupoole oli põllumeeste-asunikkude rühm koos, kus arutati J. Tõnissoni põhilauseid. Kuna lõpulikult teadmata on, missugust walitsust J. Tõnisson moodustada tahab, kas töökabinetti wõi koalitsiooniwalitsust, siis ei saanud rühm üldse riigiwanema kandidaadi poolt esitatud põhilausete suhtes seisukohta wõtta.

Nagu kuulda, oli erawiisiliselt J. Tõnissoni põhilauseid arutatud, kus õige suur osa rühmaliikmeid leidnud, et need on mittemidagiütlewad ja ei rahulda, sest neis ei ole ette nähtud põlewamate päewaküsimuste lahendamine.

J. Tõnisson kutsus A. Tupitsit wälisministriks.

Eila kella 2 ajal palus J. Tõnisson praeguse põllutööministri A. Tupitsi enda poole ja tegi temale ettepaneku tulla tema walitsusse wälisministriks. A. Tupits tänas austawa ettepaneku eest ning wastas ettawalt, põhjendades äraütlemist sellega, et tema ei teadwat, milline on loodawa walitsuse lähem majanduskawa ja mida tema mõtleb meie põllumajanduse seisukorra kergendamiseks ette wõtta.

Kuuldawasti olewat J. Tõnisson ettepanekuga pööranud prof. J. Uluotsa poole, kuid ka wiimane olla ära öelnud.

Täiendawad teated J. Tõnissoni walitsuse koosseisu kohta.

Reedese päewa lestel olid J. Tõnissoni walitsuse oletatawa koosseisu kohta järgmised teated:

Haridus-sotsiaalminister — K. Tressner, majandusminister — Shipai, kaitseminister — kindral Reek, kohtuminister — Mänd („Postimehe" toimetaja).

Walitsuse koosseisu pidid kuuluma ka O. Köster ja A. Zimmerman asunikkude koondusest, kuid milliste ministeeriumide peale nad saaksid, polnud reedel weel kindel.

Pinewus Kauges-Idas.

Wene-Jaapani konflikt kriisipunktil. Jaapani wäed ruttawad Wene piirile.

London, 27. aprillil. Siin wõtab maad mulje, et pinewus Wenemaa ja Mandshukuo wahel wõib wiia tõsistele sündmustele Kauges Idas. Lehtede telegrammid teatawad, et Jaapani wäed, mis olid Luani jõe äärest, tõmmatakse sealt tagasi ja wiiakse suure rutuga Wene-Mandshuuria piirile. Ida-Hiina raudtee Wene direktorid olewat lõplikult tagasi lükanud Mandshukuo walitsuse nõudmise, et tagasi toodaks raudtee weerew materjal, mis wiidud Wenemaale ja mis nüüd liikuwat Siberi raudteedel.

Seisukorra äärmist pinewust kinnitab ka Hiina sõjaministeeriumi teadaanne, milles öeldakse, et Wene-Jaapani konflikt on jõudmas kriisipunkti ja wõib iga silmapilk wiia wõitluse puhkemisele. Wenelased olewat koondanud 12 diwiisi ja 300 lennukit Wladiwostoki, Pogranitshnaja, Habarowski ja Tshita piirkonda.

Sõjawõlad Ameerikale.

Washington, 27. aprillil. Senat wõttis wastu määruse, mis annab president Rooseveltile luba dollari kullaväärtust wähendada.

Pariis, 28. aprillil. „Matin" teatab Roosevelti ja Herriot nõupidamise kohta, et esialgu on otsustatud maksma panna tollitwaherahu Prantsusmaa ja Ameerika wahel. See tolliwaherahu kestaks maailma majanduskonverentsi lõpuni. Wõlgade küsimus pidawat arutusele tulema üldisel rahwuswahelisel konverentsil.

London, 28. aprillil. „Daily Telegraph" teatab, et Herriot olewat teinud Washingtonis Rooseveltile ettepaneku, mille järgi Prantsusmaa oleks nõus oma sõjajõudusid wähendama tingimusel, et ühendriigid wõtaksid osa julgeoleku kindlustamise plaanist. Ühtlasi Prantsusmaa seadwat tingimuseks, et Saksamaa lähema 10 aasta jooksul ei suurendaks oma relwastusi ile Versaille'i lepingus ettenähtud määrade. Selle 10 aasta jooksul permanentne desarmeerimiskomisjon peab hoolsasti walwama relwastuste üle kõigis riikides.

„Balti union" awati.

Pidulik awamiskoosolek Riias. Unioni ülesanded.

Riia, 28. aprillil. Eile oli Riia kaupmeeste liidu majas „Balti unioni" pidulik awamiskoosolek. Koosolijate hulgas olid riigipresident Kwiesis, seimi esimees dr. Paul Kalninsch, wälisminister Salnais, kohtuminister Osols, diplomaatilise korpuse liikmed, sõjawägede ülemjuhataja kindral Penikis oma staabiülemaga ja teised kõrgemad ohwitserid, ülikooli, haridusskonna ja majandusringkondade esindajad. Juhatuse laua juures istusid ka Läti-Eesti ühingu esimees Alberings ja Läti-Leedu ühingu esimees insener Riteris.

Awamiskõne pidas „Balti unioni" esimees Sengals. Tema toonitas, et unioon seab endale ülesandeks edendada Baltimere rahwastekoostöötamist kultuurilisel, majanduslikul ja poliitilisel alal ning kaasa aidata neude konsolideerumiseks ühiste huwide kaitsmise eesmärgiga. Minewik, geograafiline asend, poliitiline seisukord, samuti majanduslik, rahanduslik ja kultuurilise arengu sarnasus teewad ääslikwalt tarwilikuks niisugune koostöö. Kahjuks see koostöö ei ole seni olnud nii laialine ja nii tugew, nagu ta oleks pidanud olema. Sengals toonitas, et niisugune laialise liidu teostamist on kõige paremini wõimalik saawutada sel teel, et esmalt lähemale liit eestlaste, lätlaste ja leedulaste wahel.

Balti unioni peasekretär K. Osols ütles oma kõnes, et kui üks kolmest Balti riigist langeb wõi satub wõõra mõju alla, siis kahtlemata ähwardab hädaoht ka teisi Balti riike. Kui aga langewad kõik kolm Balti riiki, siis on samasugust saatust oodata ka Soomel, ja siis Skandinaawia maad satuwad samasse seisukorda, kus praegu on Balti riigid.

Õnnetus eesti rongiga Lätis.

Wiis wagunit ja tender jooksid roopailt maha.

Neljapäewa õhtul k. 9.40 ajal juhtus Mõisaküülast Walka wäljunud eesti transiitrongiga nr. 39/38 Läti territooriumil Ipiki ja Kirbeli jaamade wahel õnnetus. Roopaist jooksid maha kaks eesti klassiwagunit, 1 läti klassiwagun, 1 laubaga laaditud wagun, pagasiwagun ja tender, mis kõik poolküljeli olekus jäid raudteetammile püsima.

Inimestega õnnetust ei juhtunud, reisijad pääsesid ainult ehmatusega. Läti rong nr. 4 toimetas reisijad Läti-Walka, Mõisaküülast läkitati abirong kohale.

Wagunid said wähemaid wigastusi, puhwrite weoraud kõwerdusid.

Raudteest sai rikutud 67 meetri pikkune osa. Liikumine Mõisaküla ja Walga wahel oli takistatud.

Katastroof juhtus selle tõttu, et ühel roopal oli umbes 85 sentimeetri pikkune tükk otsast ära murdunud.

Raudteewalitsuse lahjusumma suurus polnud weel selgunud.

Eesti wõi kaubamärgiks – tulitorn.

Uus wõiwäljaweo kontrolli määrus walmimisel.

Põllutööministeeriumis on walmimisel uus wõiwäljaweo kontrolli määrus. Tähtsam muudatus sellega toimub meie eksportwõi märkimises. Senini puudus Eesti wõil wälismail eriline kaubamärk. Kleebiti waid punane paber westawa kirjaga igale tünnile otsa. Nüüd on kaubamärgiks walitud tulitorni kujutis. Sellekohane märk on Inglismaal juba registreeritud.

Märk pressitakse musta wärwiga tünnilaudade sisse. Igaas tünnis peab olema kaks märgitud lauda. Tulitorni kujutisega koos on pressitud lauasse sõnad „Estonian butter" (Eesti wõi), tünni nettokaal ja registreerimise number. Selle numbri järele wõib kindlaks teha, kust piimaühisusest wõitünn pärit, sest tünnilaud märgitakse ja nummerdatakse üheskoos enne ühistustele laialisaatmist. Märkimine toimub piimasaaduste wäljaweo kontrolljaama järelwalwel põllutööministri poolt selleks wolitatud ettewõtles. Praegu on tünnilaudade märkimine antud p.-ł „Estonia" kätte.

Kontrolljaama poolt lüüakse tünnile peale weel kauba kwaliteedimärk. Ka selles on nähtud ette muudatus. Waremalt nimelt mängiti wõiväweetaw wõi sortide järele, kusjuures tünnile löödi peale ainult esimese sordi märk, kuna teise sordi wõi jäi märkimata.

Uue määruse järele märgitakse ära mõlemat sorti wõi. Esimese sordi nimetuseks on „Finest" (parim), tembeldatud punase wärwiga ja teise sordi nimetuseks „Fine" (hea) lilla wärwiga.

Tünni sees olew walgest paberist kaubamärk muudetakse wastawalt tulitorni kujutise juurewõtmisega.

Uue määruse järele luuakse weel eriline märk nende tünnide kohta, mis eksportöör saadab alaliselt ühele ja samale ostjale.

Peale eeltoodud muudatuste kauba märkides muudetakse uue määrusega piimaühisuste maheregistreerimise korda, kui ühisus ei täida kontrolljaama nõudeid ja tehakse weel mõningaid redaktsioonilisi parandusi senises määruses.

Pärnumaa põllumehed on ütsmeelsed.

Riigiwanem K. Päts ja majandusminister A. Jürman Pärnumaa põllumeeste keskel.

Põllumeeste kogude organisatsioon peab jääma alles.

27. aprilli hommikuks kogunes Pärnu üle 150 Pärnumaa põllumehe. Põllumeeste kogud olid saatnud oma esitajad Pärnumaa põllumeeste esituse täiskogu koosolekule. Kõiki waldab ärewus kriisi tõttu riigi ja põllumajanduse saatuse pärast. Kõlawad terawad süüdistused koonduse aadresil, kes salaja mänginud kokku keskerakonnaga ja kutsunud wälja kriisi. Pärnumaa põllumehed ütlewad hiljem oma kindla ja otsustawa sõna selle küsimuse kohta.

Koosoleku awab kell 12 esituse esimees Järwe Laatrest. Koosoleku juhatusse walitakse Järwe, Hansen, Land; protokollijateks Sumeste ja Koger.

Wõetakse ühel häälel wastu aruanne ja eelarwe.

Koosolekule ilmuwad riigiwanem K. Päts ja majandusminister A. Jürman, keda austatakse püstitõusmisega. Walju käteplagina saatel wõtawad mõlemad riigitegelased istet.

Majandusminister A. Jürmani kõne.

Sõna on majandusministril A. Jürmanil, kes kokkuwõttes ütleb järgmist:

Eelmine aasta oli raske, praegune on seda weel enam. Minewal aastal oli neli walitsust. Kui talu wahetab nii tihti peremehi, siis ei ole see kasuks majapidamisele. Riigi elus on nii kiire peremeeste wahetamine suureks takistuseks.

Praegune walitsus astus riigi etteotsa keerulisel ajal. Sügis ja talw on raskemaid aastaaegu riigimajapidamises. Wana eelarwe lõpeb ja uus algab. Raske oli wana eelarwet tasakaalu wiia. Ähwardas 700 miljoni sendiline puudujääk. Oli waja kärpida palku ja muid wäljaminekuid. See weel üksi ei aidanud. Pidime leidma uusi tuluallikaid. Seadsime sisse kriisimaksu, mida maksawad need, kellel on weel nõuetamiswäärset tulu. Põllumehel ei ole seda enam. Põllumeeste maksukoormat pidime wähendama. Pool rukki hinda oli tasumata. Wastased kuulutasid: ega walitsus jaksa maksta. Aga meie lunastasime rukkimaksu kwiitungid, kaugelt üle 100 miljoni raha läks põllumeeste kätte.

Põllumajanduslikku wäljawedu oli waja toetada. Walitsus seadis sisse eksportpreemiaid, eriti wõi pealt. Maapanga laenuprotsent wiidi 2 peale.

Wõlaraskustes olewaid talumajapidamisi tahtsime aidata wõlgade korraldamise seadusega. Kriis tuli wahele. („See oligi kriisi põhjus" hüüdakse. Kõlawad ähwardused kriisitajate aadressil.) Meile oli kaklaetung kahelt poolt. Keskerakond süüdistas, et meie kurname linnad wälja. Teiselt poolt ilmus inimesi põllumeeste omast perest, kes seletasid, et praegune walitsus ei tegewat midagi põllumajanduse heaks. Kuidas saab see etteheide olla õige, kui keskerakond lahkus koalitsioonist just sellepärast, et põllumajandusele antawat liig palju?

Meie tegime kõik, mis oli wõimalik raskel ajal. Imet ei wõi kellegilt nõuda. Näeksime, et etteheitjad asuksid ise walitsuse etteotsa. Teostagu nad omi lubadusi! Saame näha, kuidas siis saawad koos minna ühelt poolt need, kes leidsid, et praegune walitsus liig palju andis põllumajandusele ja teiselt poolt need, kes kinnitasid, et praegune walitsus pole midagi teinud põllumajanduse heaks. Ennem meie pere oli wäiksem, kuid üksmeelt oli palju rohkem. Meie programm oli läbimõeldud. Meie ei annud tühje lubadusi, mida poleks wõimalik teostada. (Wahelhüüded: „Õigus!") Meie peame jääma selleks tasakaalukaks liikumiseks, nagu seda oli wanapõllumeeste liikumine. (Waljud kiiduawaldused.) Soowin, et endine waim meile tagasi tuleks. (Tormiline käteplagin.)

Riigiwanem K. Pätsi kõne.

Waljude kiiduawalduste saatel astub kõnetooli riigiwanem K. Päts.

„Lugupeetud Pärnumaa kaaswõitlejad ja sõbrad! 5½ kuu eest tuli mul astuda walitsuse etteotsa. Pean ütlema oma wana sõbra, Soome president Svinhufwudi sõnadega: „Kui teed on halwad, siis wõetakse wälja see kõige wanem wanker."

Meeleolud olid ärewad. Mõned ütlesid, et riik läheb hukka, kui kriis ei lähene. Riiklistes huwides meie ei saanud tagasi tõmmata, waid läksime walitsusse. Walitsesid lahkuminekud, missugust teed käia. Mõned arwawad, et kui rahamasin käima panna, siis on kõik päästetud. Aga kui teised riigid ei ole seda teinud, siis peab arwama, et see ikka ei ole see õige pääsetee. Meie warandused on mitu korda ära läinud rahakursi muutuste tõttu. Meie rahwal ei oleks enam usaldust niisuguse raha wastu, millel pole kindlust. Usaldus on tähtis. Kui see kaob, siis on seda raske tagasi wõita. Meie walitsuses olles, püüdsime jätta tegemata kõik, mis kuidagi wõiks kõigutada rahwa usaldust. Loodus on annud mulle ja majandusministrile rahuliku iseloomu. Meie jäime rahulikuks ka kõige ärewamatel silmapilkudel. Mis heidetakse nüüd meile ette? Öeldakse, et majandusminister olewat optimist. Temal olewat liig suur usk meie riigi sisse. Aga kui põllumees ei usu ja looda, siis ta ei olegi põllumees. Kui läksime walitsusse, siis oli pankadest wiidud wälja mitusada miljoni sellepärast, et oli kõikuma löönud usk meie rahandusse. Pangad seisid suurte raksuste ees. Meie püüdsime usaldust tõsta. Hoiusummad hakkasid tagasi tulema.

Meie ei ole põllumeeste liikumises juuretulnud tegelased. Meie oleme selle alustajad. Omal ajal öeldi, et põllumehed tulewad wälja sülitada, Poska kutsus mind maaliidust rahwaerakonda, seletades, et maaliit olla end igawesti ära määrinud. Aga meie saime suureks jõuks.

Mina olen isiklikult kõik teinud, et teiks tõsine sild wana ja noorte põllumeeste wahel, aga nüüd olen mina pidanud wastu wõtma hoope inimeste poolt, kes opmanni moodi üles astuwad. Ülepakkumistega ja nende lubadustega, mida ei saa täita, ei jõuta kuskile. Mina olen terwe oma eluaja olnud iseseisew inimene ja ei ole mitte oma selga painutanud nende ees, kes wõimatusi nõuawad ja tühje sõnu teewad. Mina olen käinud wana ausa põllumeeste liikumise ees. (Tormiline käteplagin). Põllumeeste kogude liikumine on põllumeeste liikumise põhi. Meie wanad põllumehed oleme selle elusammas. Kui mõned loodawad oma noorte ja wäledate jalgade peale, siis wõiwad nad seda teha. Aga kui ainult pikad ja wäledad jalad wiiks edasi, siis loduses kaelkirjakas peaks olema kõigist ees. See pole aga tegelikult nii. Meie wõidame ainult siis, kui oleme wäljas tõe ja õiguse eest. Teie wõite julged olla, et see, mis meist laimates kirjutatakse, on wale. Meie wõime rahulikult omi päewi surma poole saata selle teadmisega, et teie aule meie häbi ei tee (Kauakestwad kiiduawaldused).

Läbirääkimised.

Läbirääkimistel hakkawad sadama etteheited koonduse ja Karksi lapuameeste aadressil.

Järwe Laatrest tähendab, et nii ei wõi kaua edasi kesta, et koondus laimab wanu ausaid tegelasi ja takistab põllumeeste awitamise tööd.

Weisson Pornusest ütleb, et koondusega ühinemine ei ole õnnistust toonud. Wastutustundeta element on tõusnud pealewee ja tahab suruda nurka wana tõsise põllumeeste waimu.

Jürgens Wändrast: Abielu ei tohiks edasi kesta. See ainult kihwtitab õhku.

Langholz Kilingist esitab resolutsiooni, milles nõutakse lahkulöömist koondusest.

Weewalla põllumeeste kogu esitaja teeb ettepaneku Karksi kogu wälja heita, kes hulk aastaid on töötanud wastu põllumeeste kogude liikumisele.

Asutakse seisukohale, et Karksi kogu arwatakse wälja Pärnumaa põllumeeste esitusest.

Karist Abjast: Wanapõllumeeste organisatsioon peab jääma alles. Koondusega liitumisest, nii kaua kui seal on senised mehed eesotsas, ei tule midagi head. Hallistesse ja Karksisse on saadetud juhtmõõrid, et põllumeeste kogusid tuleb lõhkuda.

Sõna selles suunas wõtawad weel Sumeste, Tallo ja mõned teised.

Rkl. Karlsberg: Meie tähtsam põllumeeste küsimus on wõihinna kujunemine. On selge, et selle hinnaseisu juures meiereid kuiwale jäätwad ja wootmine seisma jääb. Põllumeeste poliitilisi küsimusi tuleb lahendada meie oma organisatsiooni alusel. Siin on koht, kus omawahelised tüliküsimused tulewad lahendada. Kui ma rahanduspoliitilistes küsimustes olen teisel seisukohal, ega sellepärast sedagi ei wõi lahendada wõõra organisatsiooni laudu. Põllumehed peawad hoidma kokku.

Rkl. Hansen: Olukord on raske selle tõttu, et hinnad on langenud mitmekordselt, mis eriti raskeks teeb wõlgade tasumise. Sama asjaolu on wõimaldanud wastutustundeta kõnelejail põllumeeste hulgas lahkhelisid küiwata, kus pole asju lõpuni mõelnud.

Wõlgade pikaajaliseks muutmine on üks tähtsamatest küsimustest, millepärast põllumajanduse wõlgade korraldamise seaduse wastuwõtmine on hädatarwilik. Hindade kindlustamist põllumeestele nii karja- kui ka terawilja alal tuleb kindlasti jatkata, et tootmine saaks kesta.

Kõike saame paremini korraldada ja läbiwiia, kui põllumehed kindlalt ja üheseelselt jatkawad wõitlust kogudes. Kõik wähemad lahkuminekud wõib omawahel lahendada. Tuleb kindlalt wastu astuda lõhkumiskatsetele.

Tallenhof: Kui „Mikumärdi" sõnu tarwitada, siis pidi Wiljandi lapua-kongress olema see ülmatu „jõmmkärakas", mis lõpulikult purustaks põllumeeste kogud, et uued „juhid" wõiksid sisse marssida. Käisin Wiljandis. Polnud mingit „jõmmkärakat". Oli üsna pisikene pauk, mis kedagi ei kohuta. Wiljandist pole karksimeestel ja nende niiditõmbajatel mingit röömu. Raskel ajal mitmed inimesed kaotawad usu abinõudesse, mida mõistusega wõib hinnata ning mõõta. Minnakse kaardimooride, nõidusjate ja soolapuhujate juures Niisuguseid poliitilisi soolapuhujaid liigub meil nüüd ringi. Põllumeeste kogusid seesugused soolapuhujad ei kõiguta ja wanade taluperemeeste juhtijateks need ei saa.

Sõna wõtawad weel riigiwanem ja majandusminister rahakursi küsimustes.

Esituse juhatusse walitakse: Land — Pärnust, M. Hansen — Lellest, P. Järwe — Laatrest, J. Karlsberg — Wändrast, H. Sumeste — Pärnust, J. Nuut — Torist, J. Tallo - Pärnust, K. Nikolai — Saugast, J. Markson Pärnust, J. Hansen — Arest, M. Gross — Pöögleft, J. Weisson — Pornusest, A. Jürgens — Wändrast, J. Alberg — Taalist, M. Mitt — Woltwetist, J. Jakobson — Tõstamaalt, M. Riis — Torist, Grenz — Jäärjast.

Rewisjonikomisjoni saawad: Koger — Saugast, Gerberson — Taalist, Sõpas — Pärnust ja Ausmann — Wõllast.

Wõetakse wastu rida resolutsioone.

Otsused.

1) Täiskogu hindab kõrgelt K. Pätsi walitsuse tegewust meie põllumajanduse ja põllumehe kasuks ja awaldab tõsist tänu põllumeeste esitajatele eesotsas K. Pätsiga tehtud tubli töö eest, kes waatamata ettewaatamatud raskuste peale suutsid teha riigi ja põllumehe rahwa heaks wäga tagasihoidlikult tööd.

2) Täiskogu leiab, et Pärnumaa põllumeeste kogude saadikud on tegutsenud wõllusdes riiklikudest huwidest ja on wäga energiliselt kaitsnud põllumeeste huwisid, millega on tõsise tänu ära teeninud.

3) Edaspidise töö ja wahekorra kohta asunikkude koondusega wõeti wastu 2 resolutsioon. Üks Langholzi oma, mis nõuab lahkulöömist ja teine tagasihoidlikuma wäljendusega. Juhatusele antti wolitus walida nende kahe wahel. Teine kõlab järgmiselt:

Pärnumaa põllumeeste esituse täiskogu peab tarwilikuks, et üleriigiline põllumeeste esituse juhatus wõtaks tarwitusele kõik abinõud, et põllumeeste kogude organisatsioon jääks tugewaks ja jammud astutaks, mis lõpetaks lõhkumistöö.

3) Täiskogu leiab, et kires kowas tuleb riigikogus wastu wõtta K. Pätsi walitsuse poolt esitatud erawõlgade korraldamise seadus ja mõistab hukka kõigi kriisi wõllusdutsjate tegewuse, kes sellega püüdsid maha matta põllumajandusele kõige hädatarwilikuma seaduse.

4) Põllumajanduse saaduste hindade kindlustamist tuleb tähel määral jatkata.

Tuleb leida abinõusid ja tarwiduse korral uusi tuluallikaid leida, et wõimaldada wõi ja teisi tarbejaaduste eest hinda, mis kindlustaks tootmise kulud ja hoiaks ära neil aladel suurema toodangu tagasimineku.

Teraweilja tahtse küsimus tuleb lahendada sel kujul, nagu seda K. Pätsi walitsus on algatanud, et hind ei langeks mõtte alla tootmise kulusid. Teraweilja sisseweedamist ei tule lubada ei niisu ega ka teistel aladel.

5) Koolikõsimus tuleb rewideeriimisele wõtta, et siin kulusid kokku hoida ja korraldada wastawalt meie kaudesõule.

6) Töötaatõõliste küsimus tuleb nõnda lahendada, nagu seda ka K. Pätsi walitsus algatanud, et meil ei tekiks elukutseliseid töötud ja et tasunoomid oleksid niisugused, mis ei kahjuneks wõistlewaks eratöötajatele. Töötaatõõliseid tuleward saata maaparandustöödele.

Suur rahwakoosolek Pärnus.

Riigiwanem K. Päts kõneles põhiseaduse muutmisest

Pärnu põllumeeste kogu korraldas 27. aprillil kell 5 õhtul Pärnus, Endla teatri ruumes kõnekoosoleku. Kõneles riigiwanem K. Päts põhiseaduse muutmisest. Kuulajaid oli umbes 1000 inimest. Paljud pidid ruumi puudusel tagasi minema. Oma kõnes wana riigijuht puudutas neid puudusi, mis on praegusel põhiseadusel ja näitas, kui tarwilikud on need parandused, mida näeb ette riigikogu eelnõu. Kõne wõeti wastu üksmeelsete kiiduawaldustega.

Eesti kroon Soomes langenud.

Eesti äkiline walitsusekriis koos keskerakonna kroonikukutamise kuulbustega on tekitanud wälismail paanikat Eesti krooni suhtes. Soomes müüakse praegu krooni juba kursiga 11 marka, kuna ametlik kurss on 17,5 marka ja wiimase aja tegelik kurss oli 14,5 kuni 15,5 marka. Seega on kroon Soomes langenud üle 35 protsendi wõrra.

Loodetaw ilm laupäewal, 29. aprillil.
Kesknõse kiirusega kirde tuuli, pilwine, paiguti wihma, temperatuur 2 kraadist öösel kuni 13 kraadini päeval.

Tünnilaudade märkimiseks on p.-ł. „Estonia" poolt wastaw aparaat juba tellitud ja wõlmib nädalapäewade jooksul. Selle aja kestel on oodata ka uue määruse maksmapanekut põllutööministeeriumi poolt, nii et tulewal kuul läheb Eesti wõi juba uue registreeritud kaubamärgiga Inglise turule. Tünnilaudad uutwiisi märkimisega ei lähe kallimaks nimetamisväärsel määral.

Wõiturg paraneb.

Walnutakursside nõrgenemine riikub aga hinda.

Käesolewal nädalal on wõiturgudel nõudmine tõusnud. Eriti Saksamaal ostetakse wäliswõid rohkem kui senini. Berliinis noteeriti nii Taani kui Eesti wõid kõrgemalt kui eelmisel nädalal. Ka Londoni noteering näitas tõusu. Taani neljapäewane noteering jäi siiski muutumatuks.

Kuidas meie wõinoteering kujuneb, ei ole weel kindel. Kuigi hinnad wälismail meidi paranenud, mõjub teisest küljest Soome marga ja ka naelsterlingi nõrgenew kurss wõihinnale halwasti.

Paide elektrijaama ümber.

Turbaühisuse lootused Pikalaenu pangast laenu saamiseks. — ühisus saamas maaomanikuks.

Prääma turwas Türi paberiwabrikule kütteks.

Nagu juba warem teatatud, on Järwamaa turbaühisusel käimas läbirääkimised Pikalaenu pangaga laenu saamiseks. Sellest on eriti huwitatud Paide ühispank, kuna sellega pank saaks tagasi turbaühisuse umbes 10-miljonilise wõla, mis praegu ülemmonud laenuks pangale ja teatawas mõttes weskiliwiks laelas.

Turbaühisus pandiks Pikalaenu pangale oma waranduseid. Neil pole aga Pikalaenu panga mõttes peaaeladustuse kohtumu, kuna eleetri ijaam ühes turbapõõstusega ahub rendimaal. Selleet ülesaamiseks astuti läbirääkimiste põllutöömiinisteeriumiga, et ühisusele maad pärisomanduseks antaks. Läbirääkimised on nähtawasti teatawaid tulemusi leidnud.

Paari päewa eest oli Paides põllutöömiinisteeriumi esindaja, kõies tutwumemas olukorraga ka Prääma, s. o. mõisaga ja eleektrijaamaga.

Nagu kuuldub, ei olla esialgu taksistust näha maa ostmisesaamiseks. Turbaühisusele antaks omandamiseks mineraal-maad umbes 40 ha, peale selle turbaraba. Olgu tähendatud, et wastama kõrra põhjal on ettenähtud tööstusliselle ettewõtmele maa andmine. Ostuhinna tasumine raskusi ei tõenäoliselt, kuna see tarwalise kõrra järele piibaegne.

Kõrra oli juttu, et turbaühisusel on lootust elektriwoolu andmiseks Türi paberiwabrikule, millises suunas ühisuse peasoonit ja Prääma mõisa pidaja Rentelin pinda sõnbeewis. Mõõd on küll wist need lootused wähe wõrumud, sest kõneldakse, et Türi paberiwabrik hakkab kütteks tarwitama Prääma turwast.

Paide teateid.

Koolipõiss kukkus jalgratadasõidul läbi lu puruks.

Kolmapäewal juhtus õnnetus ühisgümnaasiumi 3. kl. õpilase Woldemar Werwlafiga. Ta läks jalgrattal jahukotte Goetschi weskisse wiisna, kukkus aga Pärnu uul. nii õnnetult, et paremа läe ülünarluud murdusid. Esimest abi andis dr. Gutfeldt, kes konstateeris lahtist luumurret. Noormeest tabas õnnetus teistkordselt. Aasta tagasi kukkus ta jääl läeluu katki. Neljapäewa õhtul saadeti õnnetusesaline Tartu haiwaillinlku. Ta isa on linna hobusemees.

Uulitsate parandamiseks teedekapitalist 3700 krooni.

Linnawalitsusele on lubatud, et teedekapitalist antakse 3700 kr. linna läbistawate uulitsate parandamiseks. Linnawalitsus kasutas seda raha Pärnu uulitsa ümbersillutamiseks ja Pärnu uulitsa lõpuosa killustikuga katmiseks, samuti Jaama uulitsa ümbersillutamiseks.

Awaliteks töödeks saadi 8100 kr.

Tänawu tahwel sai linnawalitsus awaliteks töödeks riigilt 8100 kr. Sellest on weel alles 1000 kr., millega teostatakse Pärnu uulitsa ümbersillutamist.

Saadud summast kasutati uulitsate parandamiseks 3600 kr., kraawide kaewamiseks 3400 kr. ja ümblustöödeks 200 kr.

Kõnekoosolek aiandusest.

Paide aiandusühing korraldab homme, pühap. k. 4 p.l. linnawalitsuse saalis kõnekoosoleku. Kõnelewad taimekaitsest ja jookswatest töödest aias Türi majandusgümnaasiumi õpetajad dipl. agr. E. Wiirsoo ja Liidemann. Sissemineк waba.

Peale kõnekoosolekut aiandusühingu peakoosolek.

Mai wastuwõtt Paides.

1. mai on meil kujunenud kewadpühaks. Tänawu tõotab ta seda eriti olla, kuna lõpuks saabunud juba õigeb kewadilmad, mis tõotawad piisima jääda.

Mai wastuwõtu korraldab pühapäewal tuletõrje ühing prittsimajas. 1. mail teeb kaitseliit k 11 h. jalutuskäigu Mõndi metsa, millest peale Paide kaitseliidu wõtawad osa Wäätsa, Anna, Kirna ja Mäo kompaniid. Sotsialistid korraldawad k. ½12 p. rahwamajas kõnekoosoleku. Kõnelewad pr. A. Ostra-Oinas ja K. Rink.

Rahwariiwastuse walmistamise kursuse korraldab kodutööstuse edendamise keskselti Paide osakond celolewal teisipäewal, 2. mail kell 6 p.l. Paide algkoolis. Kursus kestab nädal aega. Sellest osa wõtta soowijaid registreerib pr. H. Hanson Paide algkoolis.

Pank, tellel weel hoiusummad kaswawad.

Tapa põllumeeste ühispanga tegewus areneb jõudsalt.

Tapa põllumeeste ühispanga tegewuse arenemist ja suurenemist käesolewal aastal näitawad järgmised artwud.

Hoiusummad, mis 1. jaanuaril k. a. olid 40.851.57 kr., tõusid 24. aprillils 50.512.51 kr. peale, seega juurdekasw ligemale 1.000.000 snt. Wäljaantud laenude kogusumma on sama aja jooksul tõusnud 52.927.68 kr. pealt 62.129.25 kr. peale ehk 17,4%. Omakapitalid on suurenenud 9.185.60 kr. pealt 10.113.77 kr. peale ning juurde tuli uusi liikmeid 25.

Peale Krediit panga Tapa osakonna liikwideerimist on niiüd, kokkuleppe põhjal Pikalaenu panga wolinikuga Rakweres, wõimaldatud endistel Krediit panga Tapa osakonna klientidel tafuda ja pikendada endi wekseid Tapa Põllumeeste Ühispanga kaudu. Peale selle toimetab pank kõiki panga talitusi, näit. raha saatmist teistesse linnadesse, sissenõudmist wekslite järele, hoiusummade ületoomist Krediit pangast Tallinnast Tapale jne.

Alalise suure kassa reserwi tõttu on hoiusummade omanikele kindlustatud igal ajal hoiusummade takistamata kättesaamine.

Üht-teist Rammalt.

Tuleoht ähwardas. — Teenijate palkamine. — Perenaised tegelewad. — Peod ei tõmba. — Piimaühing tegi oksjoni.

Neil päewil pidi Rammal suurem tuleõnnetus juhtuma, mis aga kiirelt liikwideeriti. Rammа piimaühingu majaüürniku wäike poeg oli jääkeldris olewa pahna kuidagi wiisi põlema süüdanud ja poleks mitte õigel ajal jaole saabud, oleks terwe hoone warsti leekides seisnud ja ka alla tuule pered poleks pääsenud, sest tuul oli seekord õige tugew.

Muide elawad rammalased waikselt ja nokitsewad omaette. Põllumehed tolmutawad juba „kuntsi“ külwata ja mõni laisem, kellel sügisel kündi teha jäi, on juba sellega ametis. Talitwilja orased, millised ilusatena lume alt wabanesid, kipuwad nüüd wägisi längu jääma, kuna külm liiga teeb. Ka teenijate palkamine on hoos. Rammal eelistatakse kuufulaste asemel moonamehi-naisemehi ja palk tasutakse ka enamasti natuuras, kuna ainult tüdrukuid weel rahapalgaga laubeldakse, maksites 12—15 kr. kuus.

Perenaistel hiljuti lõppesid worstitwalmistamise kursused, niiüd on kawatsusel aiatöökursused, mis oleks tegeliku tööga, et rohkem wilumust omandada. Seemnete muretsemisel tehti ühine tellimine seemneärile, mis mitmeti tulusam, oleks waid soowida, et kõik aiawilja seemned, istikud ja taimed tellitaks ühiselt, siis on sordiehtjus kui ka rahakulu wähesus kindlustatud.

Rammal wiimasel ajal ei näi enam pidudega hästi minewat. Juba paar pidu järjest on inimeste wähesusest nurja läinud. Ka juhtub pidupäewadel alati halb ilm.

Piimaühing korraldas endale wabatahtliku oksjoni inwentari realiseerimiseks, kuid see õnnestus ainult osaliselt. Wähem kribu-krabu müüdi, kuid hinnalisemad, nagu maja, mootor ja transmisioon jäid müümata, mis niiüd peaaegu tules oleks hukkunud. Inwentaari müügist saadaw raha oleks osamaksude tasumiseks läinud, kuid seda saak ainult wist ⅓ suuruses, kuna ⅔ kõrstnasse tuleb tõrjutada. —o—

Paide ühispank maksab 10%.

Paide ühispangast on wõimalik hoiusumma omanikel oma rahast wäikest osa kätte saada. Nimelt maksab pank wälja hoiusummadest 10 protsenti.

Ambla kroonikat.

Walla eelarwe wõeti wastu. Ambla wallawolikogu koosolekul wõeti eelarwe esitatud kujul waielusteta wastu. Eelarwe on tasakaalus 17.787 kr. Sealjuures on eelarwet tublisti kärbitud nii, et wõimalus aiwanes walla makse alandada pärts tuntawalt. Meestelt ja üle 50 kr. palgasaajailt naistelt wõetakse 5 kr. ja naistelt, kelle kuupalk 50 kr. ei ületa — 3 kr. Eelmise aasta maksumäärad olid tuntawalt suuremad.

Wäljaminekutest moodustawad suurema osa administratiiwkulud, haridus ja hoolekanne. Esimene nõuab 6.153 kr., teine 5.676 kr. ja kolmas 4.388 kr. Wallal on hoolealuseid, kelledele maksetakse igal kuul toetust 80 ümber.

Üksikutest koolidest nõuawad ülalpidamiseks: Ambla — 2.800 kr., Jäneda — 738 kr., Kärawete — 630 kr., Rawa — 527 kr., Rägawere — 520 kr., ja Albu-Risti — 308 kr. Wiimase kooli arwel maksab Albu wald Ambla wallale loodetawasti mõnikümmend krooni tagasi, kuna seal õppiwatest lastest on suurem osa pärit Albu wallast.

Heaoluks läheks eelarwest 135 kr. Sellest maksetakse toetust Ambla tulet. ühingule 45 kr., Jäneda tulet. ühingule 35 kr., Prümli tuletõrje üh. 30 kr. ja Tapa-Kuru tulet. ühingule 10 kr.

Leidub ulakaid. Amblas on sagelt ette tulnud, et peo- ja muud kuulutused maha kistakse ja puruks rebitakse. Öö wastu 25. apr. oli jällegi paar äsja ülespandud kuulutust „ära auranud“. Kuna laadapäew oli, et teata oletada sihilikku kuritegu, waid artwatakse, et siin mõne joobnud ulaka käst mängus olt.

Polnud ühtegi arrcteeritut. Ambla laadapäewadel on tawalisteks nähteks olnud, et rida isikuid kakeluste ja lärmitsemise pärast walla arestikambri toimetatakse. Erakordseks oli selle tõttu 24. apr. peetud laadapäew, mil ühtegi isikut ei wahistatud, kuna kakelused ja suuremad lärmitsemised puudusid. Korrapidamisel aitas politseile tublisti kaasa tugew kaitseliidu patrull, milline prefekti korraldusel politseile abiks korda pidama määratud.

Kiriklikke teateid.

Järwa-Madise kirik. Ristitud: Ilmi Suurkmann, Johannese t., Albust; Herbert Reinop, Oskari p., Neitlast; Aster Mõls, Juhani t., Orgmetsast; Uno Nabel, Jüri p., Kaalepist; Loreida Rohusaar, Johannes t., Ahulast; Johannes Raimund Lappakas, Salme t., Roosna-Allikult; Edna-Ester Wiisu, Elfriede t., Ahulast. Maetud: August Ewart, Jaani p., R.-Allikult, 46 a. 11 k. 28 p.; Leida Julie Schadenberg, Jaani t., Kralepist, 16 a. 7 k. 2 p.; Johannes Hiob, Johannese p., Lehtsest, 43 a. 2 k. 13 p.; Ann Gruht, Jüri t., Albust; Melanie Peet, Tooma leski, Orgmetsast; Ida Maria Elisabeth Lindemann, Johannese ab., Albust, 51 a. 3 k.; Mart Suurdsiim, Siimu p., R.-Allikult, 69 a. 10 k. 21 p.; Gerhard Aawapuu, Ludwigi p., Kuiseweres, 3 k. 6 p.

Paide kirik. Pühap., 30. ktp. k. 11 e. l. jumalateenistus. K. ½1 p. lastejumalateenistus. Leerõõpetus algab tütar- ja poeglastele 4. mail k 3 p. l. Ühnistamine taewaminemise pühal, 25. mail. Õp. G. Perli.

Anna kirik. Pühap., 30. ktp. k. 11 e. l. kõstri-jumalateenistus.

Kirjawastus.

Hukur, Wäinjärwes. Täname. Palume kaastöö saatmist jatkata.

Lug. nr. 1671. Mikumaisu alla kuuluwad kodanikud 20. eluaastast alates. Seega olite Teie 1932./33. a. maksukohustane.

Ringi ümber Järwamaa.

Kodukorralduse kursusi peetakse 2.—5. maini Wodja maanaiste seltsis, 6.—9. maini Wiisu-Koordi maanaiste seltsis, 10.—16. maini Lõõla maanaiste seltsi korraldusel koos aianduse kursusega, 16.—19. maini Keri-Silmsi maanaiste seltsi korraldusel ja 20.—23. maini Lehtse põllumeeste seltsi korraldusel koos kaukaumistamise kursusega.

Kursuste juhatajaks on instruktor prl. Rumberg.

Noorte õhtu Wiisus. Wiisu-Koordi maanaiste selts korraldas Wiisu koolimajas noorte õhtu. Maanoorte organiseerimise tarwidusest kõneles Järwa maatulunduse konsulent Soowik. Seltsi juurde asutati asutada noorte osakond, kuhu loondakse noori nii nais- kui ka meesoost. Organiseerimise läbiwiimiseks waliti seitsmeliikmeline toimkond.

Onnetus hädaabitöölisega. Hädaabitöödel Laupa aj. juures sai kiwide weeretamisel hädaabitööline Martin Kirkmann jõrmedest pigistada. Wigastus kergemat liiki.

Kirna haridusse seltsi eburikas tegewusaasta. Hiljuti pidas Kirna haridusse selts algkooli ruumes oma aastapeakoosolekut rohkearwulise liikmete osawõtul. Kinnitamisel oli seltsi 1932.—33. aasta aruanne ja 1933.—34. a. eelarwe. Seltsi mõõdunud tegewusaasta kassa aruanne näitab läbikäiku 630.03 kr. Suuremad sissetulekud olid pidudest ja toetustest ning wäljamineku test on „Idwiosa“ wõtnud uue näitelawa ehitus, missugune teatawasti walmis mõõdunud aasta jõgisel; näitelawa ehitus ühes esriide ja dekoratsioonidega läks maksma 383.12 kr. Uue näitelawa tõttu selts omab tulewikus lähedamad tegutsemise wõimalused ning 1933.—34. aasta eelarwe järele selts loodab hankida ise summasid 300 kr. Toetust on loota raamatukogu korraldamiseks 50 kr., nii on koostatud eelarwe tasakaalus 350 kr. Tegewuskawa järele selts eelolewal tegewusaastal tahab eriliste rõõku panna raamatukogu korraldamisele ja jatkata piduruumide ning rahwa-aia korraldamist.

Seltsi juhatusse eelolewaks aastaks waliti: Ed. Praks, Aug. Männik, Aug. Tammist, Karl Mardo (endised) ja Juhan Kanger (uus). Rewisjoni komisjoni waliti: Anton Reemann, Willem Kohw ja J. Tammist ning pidutoimkonda prd. Somberg, Lintrop, Aberthal, prl. Mardo ja hrd Reemann, Mardo ja Poak.

Mõnda Piiometsast. Piiometsas on tunda juba kewad-meeleolu: on algust tehtud kewadiste töödega ning mõned põllupidajad on alustanud isegi põllutööd, muidugi seal, kus see wõimalik.

Kuigi kewad juba käes on, tuiu ilmastik ikkagi külm on, teeb mõnedele ka kõõst muret põhupuudus, sest loomatoidu juurdehankimine on waewarikas, kuna ainult mõnel üksikul on ehk ülejäägi selles.

Piiometsa rahwaraamatukogu selts on lõpetanud huwiõhtute korraldamise kewade tulekuga. Seltsi korraline aastapeakoosolek peetakse 7. mail k. a.

Piiometsas hakatakse wiimasel ajal wälistantsumuusikat harrastama. Nii mängis tantsuks 1. kewadpühal korraldatud peol wäljaspoolt tellitud jazz ning ka 30. aprillil korraldatawal peoõhtul esineb wälismuusika. Mai wastuwõtu peo korraldab raamatukogu selts. Peoõhtu eeskawas on A. Adsoni 3-waatuslik komöödia „Iluduskuninganna“, mille harjutusi hoolikalt on tehtud. Lawal esineb ka uusi jõude.

Paide wõimlejad Järwa-Jaani. 1. mail külastawad Paide wõimlejad Järwa-Jaani. Peokawa on sama, millega esineti eduka lt Paides ja Türil. Kawas mitmekesine mees- ja naiswõimlemine, püramiidid, elawad kujud, harjutused põlewate nuiadega, retwiiü „Painduwad neiud“ ja pantomiim „Isamaa eest“. Ettekanteid kui ka tantsu saadab külaliste sümfoonia ja jazz-orkester.

Loomatoidust puudus. Loomatoidu puudus annab end tänawu kewadel pea igalpool teratwalt tunda. Nii ollakse mitmel pool widupuudusel sunnitud karja wälja laskma. Olgugi et maa juba üle kuu aja lumekattest waba, ei ole weel kõõtwate külmade tagajärjel tärkamas noort rohtu, ning kari peab leppima mõõdunud aasta wana kuluga. Hea, et weel sedagi, õhkawad paljud talupidajad. Leerub ju ka ümbruskonnas talupidajad, kes heinu müüwad, kuid rahapuudusel jääwad nad mitmelegi kõõtesaamatuks, nõutakse ju põlluheina puudast oma 70—80 senti, metsaheinest 40—55 senti. Kestmiselt tarwitab aga loom ligi puuda heinu päewas ära.

Samariitlaste kursus Roosna-Allikul. Neil päewal lõppesid R.-Allikul samariitlaste kursused. Osawõtjaid oli keskmiselt.

Tuletõrje ühing Roosna-Allikule ja Raarukasse on praegu loomisel. Liikmete pere ulatab üle 50; ühingu esimehets on J. Eggeber.

Ambla ja Järwa-Jaani Paide wõistlema. 30. ktp. kohtawad Paide wõimlas Ambla ja Järwa-Jaani wõrkpalli meeskonnad paidelastega. Esimestena kohtawad Järwa-Jaani ja „Järwapoegade“ 1. meest., tersena Ambla ja „Järwapoegade“ 2. meeskond, ning siis mõlemade mängude wõitjad omawahel. Pealtwaatamine wõimalbatud wäikese tasu eest. Olgu tähendatud, et Ambla ja Järwa-Jaani täjpalli meeskonnad kuuluwad Järwa parimate hulka. Ka tahawad Paide mängijad omalt poolt kõik teha, et oma linna au aufas wõistluses wäärikalt laitsta.

Ulakus Hõtlas. Hõtlas tungisid purjus mehed Jäätma talusse ja lõid pussiga peremehele haawa näkku. Esimest abi käis andmas dr. Gutfeldt Paidest. Mehe seisukord elukardetaw pole.

H. Treffneri gümnaasiumi wilistlaskogu Järwamaa osakonna asutamiskoosolekut peeti Paides, 26. ktp. Koosolekul wõeti wastu osakonna kodukord, mis pannakse kinnitamiseks ette wilistlaskogu üldkoosolekule Tartus. Ajutisse juhatusse waliti dr. P. Naaris, M. Kiwistik ja O. Wiirsoo. Juhatus palub teatada kõik Järwamaa linnades ja maakonnas elawaid wilistlast, kes kunagi õppinud H. Treffneri gümnaasiumis, oma nimed ja asukoha juhatusele Paidesse, postkast nr. 20. Wilistlaskogu Järwamaa osakond tahab koondada oma ümber kõik Järwamaal olewaid endisi treffneriste sidemete alleshoidmiseks wana Academia Treffnerianaga.

Põllumeeste kõnekoosolek Annas. Homme, 30. ktp. on Anna põllumeeste kogu korraldusel kell 1 päewal Anna rahwamajas awalik kõnekoosolek. Kõnelewad Järwa maatulunduskonsulent A. Soowik praegusest põllumajanduslikust olukorrast ja Järwamaa põllumeeste esituse poolt O. Wiirsoo poliitilisest päewakõõsmustest ning põhiseadusest muutmisest. Sisseminek kõigile waba.

Peale kõnekoosolekut algab samas kohas Anna põllumeeste kogu peakoosolek.

Rahwariiete demonstratsioonkoosolekud. 1. mail korraldab Eesti kodutööstuse edendamise keskselts Paide osakond koos naiskodukaitse Järwa ringkonna juhatusega Paides, linnawalitsuse saalis kell 6 p. l. rahwariiete demonstratsioonõhtuskoosoleku. Osawõtt on kõigile waba. Sama koosoleku korraldawad samad organisatsioonid Tapal, tuletõrje seltsi saalis täna, 29. ktp. kell 8 õhtul, Järwa-Jaanis homme, 30. ktp. kell 3 p. l. tuletõrje seltsimajas ning Türil 3. mail kell 6 p. l. tuletõrje seltsimajas. Koosolekutel demonstreeritakse rahwale kõigi maakondade rahwariideid ja õhutatakse nende kandmist.

Muudatusi postiweos Koeru ümbruskonnas. Koeru ümbruskonnas on postiweos läbiwiidud mõningad muudatused. Koeru postijaam on wabanemud postiweost ja selle tõttu on postiteede ümber korraldatud, ühtlasi teoktiks on nüüd Koeru—Aru—Uideawa—Norra—Jõeküla—Pädaniku—Näsiaru—Maasaare—Waali—Raja—Wastla — Kallaste — Abaja—Wao—Maastika—Koeru. Samuti on postiwedu sõidetakse ühendatud Koeru—Rõhu aj. —Preedi—Wahukõõla—Haagi—Koeru wahel.

Kontsert Peetris. Eelolewal pühapäewal korraldatakse Peetris suurem kontsert. Esinewad hra Tõpmanni juhatusel hariduseltsi orkester suurendatud koosseisus (36 meest) ja laulukoor. Kontserdi kawa on õigusti huwitawalt koostatud, ka on orkester ja laulukoor kontserdi wastu hra Tõpmanni osawal juhatusel ogaralt walmistanud. Lõpuks järgneu jalateatrus ühes mai wastuwõtmisega. Pääsmed hõgu õhtule 50 senti.

Tuudmatu mehe laip puu otsas. Roosna ajumise elanikku Tuomani naine mõnes metsast sõnmalt korjama, leidis Ambla—Rõõmküla—Tapa riistee läheduses metsatahnikus puu otsas ripuwana tuudmatu mehe laiba. Kohal käisid ametiwõimud ja maaarst dr. P. Naaris. Selgusele pole jõutud, kes on poonu. Laiba juurest mingeid dokumente ei leitud, kohalikest elanikest teda keegi ei tunne. Nähtawasti on ta kaugemalt tulnud. Taskust leiti paberosside „Palm'i“ karp, mille taaresse kirjutatud: „Minul lõppenud on kõik see töö ja waew“ ja selle alla Pääsjon.

Poonu on umbes 50 a. wana, 176 sm. pikk.

Paide nööritehas

vahetab ja valmistab köie- ja ohjanööri linadest ja linade wastu. **Ostab kõva kluga**

puhastatud ja murtud (masindatud) linu.

Soovitab kõiksugu põllumajanduse nööre ja koetud masinarihmu. Perenaistele pesu- ja põrandariide nööre. **Saadaval jalg-, käsipalli ning tennisplatsi nöörvõrke. Samas müüa häid aasaheinu.**

Järva Maavalitsus teatab, et

jõuwankrite ülewaatust

(autod ja mootorrattad)

oimetatakse Maavalitsuse poolt 10., 12., 15. ja 17. mail s. a. kell 9 homm. Jõuvankrid tulevad ülevaatuseks seada korda vastavalt jõuvankrite seaduse elluviimise määrustes („R. T.“ nr. 27-1933 a.) ettenähtud nõuetele, millede kohaselt peavad kõik autod olema varustatud suunanäitajatega, tagasivaate peeglitega jne. Jõuvankritele, milliseid ei tooda ülevaatusele, keelatakse liikumine.

Järva Maavalitsus.

Järva Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsi korraline

aasta-peakoosolek

peetakse 30. aprillil 1933. a. kell 3 p. l. Paides, Suur-Aia tän. nr. 7 nõuandekoha ruumes.

PÄEVAKORD.

1) Koosoleku avamine ja juhataja valimine.
2) Aruanded.
3) 1934/1935 a. eelarve ja tegevuskava.
4) Valimised põhikirja alusel.
5) Liikmemaksu kindlaks määramine.
6) Esitajate valimine Liidu 28. V 33. nõukogu koosolekule.
7) Läbirääkimised.

JUHATUS.

Oksjon.

Paide Ühispank müüb avalikul enampakkumisel 4. mail s. a. kell 12 päeval Paides, Paide Ühispanga ruumes, Tallinna uul. nr. 10, ühispangale panditud riidevärvimise tööstuse sisseseade:

1. Üks aurukatel, küttepind 9.1 rtm., 4 atm.
2. Üks jõumasin.
3. Üks riidepress.
4. Kaks w.skkatelt.
5. Kaks transmissiooni ühes sheibidega.
6. Üks lett.
7. Kolm klaaskappi.
8. Üks suur puutünn.

Pakkumine algab hinnatud summast kr. 825. - pealt.

Pakkumisest osawõtjaial tuleb sissemaksta kautsjoni 10% waranduse hinnatud wäärtusest

Ostuhind tuleb tasuda hiljemalt 5. mail s. a. kell 12 päeval. Ostuhinna tähtajaks tasumata jätmisel jääb sissemaksetud kautsjon ühispanga kasuks

Lähemaid teateid saab Paide Ühispangast, telef. 55.

Paide Ühispank.

Ärakolimise tõttu

kohe müüa

pehme mööbel, puhwet, söögi- ja kirjutuslaud, naister. jalgratas. Näha igal ajal Singeri äris Tallinna t. 22, Paides.

Odavad hinnad! **Perenaised!** Hea töö!

Teie soov on, et odava hinna eest saaksite wõimalikult hea töö. Peamiseks nõudeks koduriide juures on, et riie ei haiseks ega tolmu endasse kinni ei wõtaks. Selleks on aga wajalik kangaste **korralik** puhastamine saastast ja ketrusõlidest. Wärw **ei tohi pleekida** ega **määrida.** Seda kõiko **wõimaldab** Teile oma kauaaegsete kogemuste ja katsetega

riidewärvimise tööstus

T. Lang (asutatud 1901. a.).

Türil, Vabriku uul. nr. 1, tel. 37. Proowige, sest oma silm on kuningas

Vastuwõtukohad: Paides, Hra A. Adelheidt, Turuplats nr. 12. **Järva-Jaanis,** Hra Edgar Veltmann. **Peetris,** Pr. A. Calpuse kauplus. **Aravetes,** Hra Ed. Puurmanni kaupl. **Annas,** Hra A. Sagari kauplus.

DRAAMATEATER TEATER

Hooaja wiimane ringreis

Suudlus peegli ees

Ladislaus Fodori näid. 3 vaat. (7 pildis).

Näitejuht Rud. Klein, dekoraator Bernhard Rosenwald.

Kärus, esmaspäeval 1. mail s. a. algus kell ½ 9 õhtul. **Türil,** teisipäeval, 2. mail s. a. algus kell ½ 9 õhtul. **Paides,** „Rahwamajas“ kolmapäeval, 3. mail s. a. algus kell 8 õhtul. Pääsetähtede eelmüük Paides „Jwas“

Ostame

ajakohaste hindadega **kõiksugu teraw ilja.**

Müüme

mõõdukate hindadega häid kaeru, peluskit, segawilja ja heinu.

Firma **Oeblus Paides, Pärnu uulits nr. 30.**

Tänaviimane päev uuendada „Järwa Teataja“ tellimine alates

1. maist

kellel lehe saatmine lõpeb aprillikuuga.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postiasutised.

Tähelepanuks habusekaswatajatele!

Puhastwerd Tori

sugutäkk,

nimega „Toivo“, seisab

paaritamiseks

Esna wallas, Esna külas, Kärneri talus. Paaritusmaks märgitud määradel kr. 2.50, märkimata määradel kr. 3.50.

Täkupidaja J. Taurus.

Eesti Seemnewilja Ühisus

Turuplats 4. PAIDE OSAKOND. Kõnetr. 100.

Müügil: aia-, juurwilja- ja lilleseemned. Kodumaa, Läti ja Rootsi

ristikheina seemned

Timotheina ja pikaajalised heinaseemned.

Kaeraseeme.

Aiatööriistad ja viljapuudekarbolineum.

Põllumeestele endiselt seemneviljalaenud.

Teadmiseks.

Esimese mai pühа tõttu on

sigade wastuwõtmine

Ühisus „Võhma Eksporttapamajja“ saatmiseks Türi jaamas

3. mail 1933. aastal

Türi Tarwitajate Ühisus.

Talu

rendile anda.

Põldu 15 tiinu, kogusuurus 35 tiinu. Kaupa teeb Koerus H. Toming.

Soovin osta wäiksemat

asundustalu

Järwa-Jaani ehk Koeru ümbruskonda. Suurus 10-12 hektaari, ehk rentida 2 hektaarilist talu. Teatada Koeru, Kuusna as. K. Nabi.

„Järwa Teataja“

on kõige kasulikum kuulutada.

A.-S. „Ühisele“ trükk, Tallinnas.